

РОДЕН КРАЙ
ШИМАЗАКИ ТОСОН

Превод от японски: Весела Куманичлиева

Предговор

Когато се завърнах от чужбина, написах за вас, мои мили синове Таро и Джиро, една малка книжка. Озаглавих я „На децата” и в нея ви разказах различни случки от моето пътуване до Франция. Тогава, ти, Таро беше само на тринайсет години, а ти, Джиро на единайсет.

Ех, колко бързо лети времето! Оттогава изминаха цели три години. Сега ти, Таро си вече на шестнайсет, а ти, Джиро - на четиринайсет. У дома при нас се върна и най-малката ви сестра Суеко. Преди седем години след като майка ви почина, я изпратих в Хитачи и досега една дойка да се грижеше за нея. А по-малкият ви брат Сабуро е при чичо ви¹ в провинция Шиншу, в района Кисо и понякога ви изпраща писма. И те пораснаха вече - Сабуро е на тринайсет, а Суеко навърши единайсет.

Вкъщи често си говорим с вас за Сабуро. Често става дума и за района Кисо, където в момента живее той, тъй като и аз съм родом от едно планинско селце в онзи край.

Човек на колкото и години да стане, трябва да помни родното си място, както и да не забравя вкусът на храната, която е ял в детството си. И затова ми хрумна да напиша тази малка книжка, в която да ви разкажа какво дете съм бил, какви

¹ Има се предвид осиновеният син на най-голямата сестра на Шимазаки Тосон Такасе Соно, която се омъжва в град Кисо Фукушима.

планини и гори съм обикалял и как съм си играл като малък в онова малко закътано високо в планината селце. Също както и книжката „На децата” и тази възнамерявам да ви прочета. И тя е подарък за вас.

Първа глава

Къщичката на врабчето

Елате всички. Ще ви разкажа няколко приказки. Първо ще ви разкажа за къщичката на врабчето.

Врабченце, врабченце, къде ти е къщичката?

Врабчето живее в бамбуковите храсти навътре в гората. И то си има майка и татко. Пред хубава му къщичка има само бамбук - висок, зелен, прав бамбук. Всеки ден врабчето излиза да си играе в бамбуковия храсталак, а къщичката му, скрита в бамбуковите листа, е много хубава.

Междувременно пред любимата къщичка на врабчето са поникнали стръкове млад бамбук. Когато отишло на мястото, където майка му пере, видяло, че и там са поникнали млади стръкове бамбук.

- И тук има малки бамбукчета, и там. – врабчето обикаляло радостно около бамбука и чуруликало.

Само за една нощ бамбукът е израснал толкова бързо. И на следващата сутрин щом врабчето отишло да си играе в бамбуковия храсталак, на довчера голите места сега са поникнали млади бамбукови филизчета. Вчера му се струваха малки, но само за една нощ са пораснали учудващо много.

Врабчето се учудило и бързо долетяло при майка си. Разказало ѝ и я попитало защо малкото бамбукче е израснало толкова бързо. А майката прегърнала милото си врабче и му рекла:

- Ти може би за първи път виждаш, но на това всички казват „живот”. И вие растете с помощта на чудна тази сила.

Втора глава

Смесена гора от пет дървесни вида²

Таро, Джиро, искате ли да ви разкажа някоя история за мястото, където съм роден? В смесените гъсти гори в района на Кисо растат кипарис, савара³, ела, кедър, мишово дърво. Гора от пет вида дървета означава, че в тези гори растат пет основни вида дървета, но освен тях се срещат и кестен, японски кедър, японски бор, див рошков, японски бряст. Веднъж посетихме заедно къщата на чичо ви в района Кисо⁴, където Сабуро живее, нали? Видяхме и река Кисо, която тече точно пред къщата му. Къщата на чичо ви се намира в град Кисо Фукушима, който пък е близо до планината Онтаке, а четири километра надолу по течението на реката е село Мисака. В това село съм роден аз.

Трета глава

Нова година идва в планината

Едно време като дете и аз като вас с нетърпение очаквах да дойде Новата година. Щом наближеше Новата година, в родната ми къща правехме домашни мочи⁵. Тестото за мочи се приготвяше в двора до пещта. Слугата, дядо Шокичи, донасяше там от бараката на рамото един голям чук. Дотъркулваше и хаванчето. Оризът за тестото се вареше на пещта до задния вход. Там възрастната слугиня палеше огън, (който весело гореше). Когато оризът в тенджерата на пара омекваше, слугинята го преместваше в хаванчето, а дядо започваше да го бие с

² Въпросните пет вида иглолистни дървета са забранени за изсичане още през периода Едо (1600-1868), тъй като горите в района на Кисо са използвани като източник на строителен материал и са били застрашени от изчезване.

³ Савара – вид дърво от рода на кипариса.

⁴ Високопланински район в югозападната част на префектура Нагано в Централна Япония.

⁵ Японски традиционни оризови сладки от тесто от варен ориз. Приготвят се за Нова година и други сезонни празници. Процесът по приготвянето им е част от новогодишния празник и атмосфера. Добре свареният ориз се чука с дървен чук в дървено хаванче, докато стане на лепкаво тесто, от което се оформят сладките в различни форми.

чук. Постепенно оризът ставаше лепкав и се появяваше тесто. Дядо с все сила замахваше с чука и всеки път, когато го свалеше, в тестото зейваше голяма дупка. Слугинята стоеше до хаванчето приведена и точно когато дядо вдигаше чука, бързо месеше тестото.

Туп, туп, туп – чуех ли звука от биенето на тестото, детското ми сърце усещаше, че в планинското ни селце приближава Новата година.

Четвърта глава

Детството

Сега искам да ви разкажа за детските си години.

Когато бях дете, нямаше детски списания както сега. Не можехме да четем като вас книжки с приказки и списания с хубави картинки. Колкото и да ни се искаше да четем, въобще нямаше книжки с приказки и списания, но пък за сметка на това всичко, което виждах и чувах тогава в родното ми планинско селце беше като приказка.

Петта глава

Товарен кон

-Ей ти, сега ли се прибиращ? - излязох пред портата и видях, че край нас минава съседският коняр и води един кон. Този кон минава покрай нас всяка вечер.

- Ами, да. Днес ходих да пренасям един товар до съседното село - ми отговори конят.

- Звънчето на шията ти звъни много хубаво – ми казах аз, а той разклати шия.

- Ами, да. На всяка моя крачка то звъни. Прибирам се към къщи, слушайки песента на това звънче. Колко ми е приятно да се прибирам към къщи по планинската пътека, след като съм си свършил работата! Иначе и на нас конете не ни е лесно с товар на гърба – ми каза конят и гордо иззвъня със звънчето.

Пред нашата къща минаваше пътят „Кисо” и тъй като в ония времена нямаше нито железници, нито парни влакове, всички минаваха пеш по него. Селото ми беше много високо в планината и имаше много стръмнини, затова товарите се пренасяха от товарни коне. Понякога пред къщата ни минаваха пет, че дори и шест коня, натоварени с багаж. Понякога пък конярят водеше кон с мъж и жена в бамбукови кошове ⁶от двете му страни. Често си приказвах със съседския кон, който пренася товари всеки ден до близкото село.

Когато конят се прибираще към къщи, аз винаги излизах навън.

- Браво! Хубава работа свърши днес! - хвалеше го конярят, сваляше седлото от гърба му и го милваше по главата. След това донасяше голямо ведро с вода и го къпеше.

- Хайде, хайде!- щом извика ратаят, конят вдигаше един по един краката си и ги потапяше във ведрото. Конярят натриваше със слама плувналото в пот тяло на коня. Аз заставах пред къщата на коняря и наблюдавах с какво удоволствие конят се къпе. И знаех, че, щом къпят коня, в планинските селца настъпва нощта. И се сещах, че вече е време да се прибирам вкъщи.

Шеста глава

Огън навътре в планината

Щом се смрачи в моето родно село, в небето политаше козодой⁷. С него политаха и прилепите.

Викайки „Прилепи, елате, елате!”, обикалях сякаш летях заедно с тях. Тази вечер в селото сякаш горяха лисичи огънове.

⁶ В миналото хората не винаги са яздели самостоятелно конете, а са пътували в бамбукови кошове, закрепени от двете страни на коня.

⁷ Самотна нощна птица с бърз и безшумен полет, която лови насекоми във въздуха, но понякога се храни на земята, разнообразявайки диетата си с червеи, охлюви, дребни жабчета и др. Съществува поверие, че през нощта пие млякото на козите, от където идва и името му.

-Я, погледни, какви лисичи огньове⁸! – казваха ми съселяните и зърнах пред вкъщи как далеко от другата страна на планината мъждукат сини лисичи огньове. Лисиците развяват запалена борина или изгнили корени на дървета с уста навътре в планината – обясняваха ми моите съселяни. Бях дете и нищо не разбирах, но онези красиви сини лисичи огньове ми се струваха като магия. Родното ми село беше тъй дълбоко скътано в планината.

Седма глава

Историята с водата

Родното ми село е най-западната точка на провинция Шинано, на мястото, наречено Умакагогоге край пътя „Кисо“. Когато стане време да сваляме новогодишните украси, занасяме всички борови клонки от портите и сламените въжета шименава⁹ извън селото и ги изгаряме на куп. Хората набучват оризови мочи на бамбукови пръчки и ги пекат ги в огъня и ги ядат, хвърлят в пушека листчета, върху които са написани красиви йероглифи от децата, и наблюдават как късчета хартия се издигат във въздуха. Ако нечие листче се издигне много на високо в огнените пламъци и в пушека, казвахме, че детето, чието е листчето, ще се научи да пише по-красиво. Листчетата, и се издигаха високо, високо с пушека от боровите клонки и като ги гледах как се издига хвърчило. Когато отивахме на мястото, където се събира и гори новогодишна украса извън селото, там се виждаха огромни камъни между оризищата. Тук наблизо е и границата между провинциите Мино и Шинано. Селото ми се намираше на самия връх на прохода, който се спуска от планинската Шинано към равната Мино. Беше като замък – на върха на каменистия и скалист проход, всяка къща сякаш беше построена на едно стъпало и имаше собствен каменен зид. Накъдето и да се обърнеш, само

⁸ Наричани още призрочни или измамни огньове. Според легендите лисиците ги бълват от устата си. В японския фолклор лисиците са считани за много интелигентни същества, притежаваци магическата способност да се превръщат в хора. В повечето фолклорни предания са изобразявани като измамници, но в други са верни пазачи, приятели и съпруги, както е в 28-ма глава.

⁹ Сламено въже, считано за свещено, което огражда шинтоистките храмове като знак за забрана на нечистите хора да влизат в тях. На Нова година се окачва по вратите като украса.

стръмнини. Изкача ли се над близката кръчма – стръмнина, заслизам ли към къщата на баба Чю – пак стръмнина.

В селото имаше проблеми с питейната вода. Ако слезе човек в долината, ще види, че реките, лъкатушещи през планината, не стигаха близо до къщите. Точно затова наблизко беше направен резервоар, в който да се събира чистата вода, стичаща се от планината. Каква кристално чиста вода се стичаше шумно по бамбуковите тръби! Когато отивах да играя там с обръч, гледах как течащата прозрачна вода се събира в един голям варел. Преливаше от варела и се стичаше към долната част на селото. Нарамили ведра на кобилиците, съседките се събираха тук, за да си наляят вода. Много ми харесваше това място, на което можех да се порадвам на водата, тъй като в селото ми имаше проблем с водата. Колко приятно ми беше да гледам как всички пълнят и нарамват ведрата с вода! И мисля, че именно защото съм роден в село, в което няма вода, от дете считам водата за много важна, дори като възрастен обичам да гледам как тя тече и да слушам ромона ѝ.

Вкъщи имахме кладенец. Обаче не беше от онези плитките, от които гребеш водата с черпак, а толкова дълбок, че дърпаш ли дърпаш въжето, а кофата не се показва. Кладенецът беше до каменната стълба, която се спускаше към дървената барака зад къщата между хамбара и втория етаж, където беше живееше моята баба. И там беше едно от любимите ми места, особено обичах да стоя отстрани и да гледам как с ведра в ръка нашите идват да наливат вода. Спомням си, че като дете вкъщи имаше една слугиня на име Хина, която се грижеше за мен, носеше ме на гръб и на ръце. Тя се изкачваше от кладенеца по каменната стълба, минаваше край хамбара покрай черниците и носеше вода в кухнята.

Осма глава

Хвърчило

В нашето планинско село нямаше магазин наблизко, откъдето да си купим играчки. Затова децата в селото си правехме хвърчила. Аз бях много малък и дядо Шокичи, нашия стар слуга, ми помагаше за нула време да си направя хвърчило. Баба ви, моята майка, ми даваше хартия и канап, дядо Шокичи ми отсичаше

бамбукови пръчки от бамбуковата горичка зад къщата и си правех хвърчило от подръчни материали. Дядо Шокичи ми издялваше бамбука, а аз му залепях хартия със зрънца сварен ориз, и правехме хвърчило във формата на сепия. И както правят всички, за опашка на хвърчилото изрязвахме и залепихме дълга стрела от хартия. Суеко, сигурно и на теб ти е било много интересно да направиш кутия от хартия/картон със собствените си ръце в часовете по ръчен труд в училище. И аз когато правех хвърчило, се радвах колкото и ти, когато сама си правила кутийки в училище. Колко се радвах, когато творението ми от хартия и тънък бамбук постепенно придобиваше формата на хвърчило. Сложих му канапа и излязох в оризищата.

- Задухай ветре, хвърчило, полети! – викаха съседските деца и пускаха самоделните си хвърчила.

Изсъхналата трева между синорите на оризищата, където се виждаха мангови дървета, беше наше любимо място за игра на децата.

- Я, какъв силен вятър духна! Бързо ме пусни! – каза хвърчилото. Веднага щом извадих канапа, хвърчилото изви шия, размаха хартиената си опашка и весело се издигна нагоре. Понесе се високо в небето и оттам ми нареждаше:

- Ей, заплетох се. Я, дръпни въжето по-силно! – щом извика хвърчилото, аз дърпах въжето по негова заповед.

- Сега пък се наклоних наляво. Я бързо дръпни канапа надясно – и аз дърпах канапа надясно, както ми е наредено. А в това време хвърчилото се издигаше все по-нагоре, носено от вятъра.

- Ей, хвърчило, много нависоко се изкачи. От толкова високо сигурно всичко се вижда добре? – го питах отдолу аз. А хвърчилото ми разказваше за долината, която се вижда от небето.

- Хвърчилце, какво виждаш? Виждаш ли къщи тук-там?

- Да. Виждам къщи с каменни плочи по покривите, чак и бамбуковата горичка виждам. Виждам цялото село Умакаго. Че и горичката на шинтоисткия храм в Арамачи.

- Виждаш ли любимата планина на татко Ена?

- Да, и то доста добре. Даже и планината отвъд нея. Виждам много високи планини. Отвъд тези планини докдето ми стига погледа, са се ширнали равни полета. Има и нещо като река, която блести.

- Това вече несъмнено е съседната провинция.

Тъй като селото ми се намира на върха на прохода, слизащ към Мино, дори и от къщи се виждаше съседната провинция отвъд планините. А и от дядо ви съм чувал, че особено когато времето е хубаво, макар и мъгляво се вижда чак планината Ибуки в далечната провинция Оми.

- Благодарение на теб успях да разгледам отвисоко.

И аз съм се занимавал с интересни неща - пускал съм хвърчила, слушал съм истории за хвърчила. Най-много се радвах, когато гледах как хвърчилото, което сам направих, се издига високо в небето. .

- Вече се уморих да разглеждам отвисоко. Сваляй ме! – ми рече хвърчилото и аз дръпнах канапа. То заслиза, кръжейки из небето, и весело се спусна над оризищата.

Девета глава

Маймунско елече

Децата в нашето село носеха нещо като елечета без ръкави и с него приличаха на маймунки, затова го наричахме маймунско елече. Носехме ги, щом се застуди. С тях, вървейки през снега, приличахме много на маймуните, бродещи в снега из планината Кисо.

Десета глава

Танцът на снега

Покривите на къщите в нашето село е покрит с дъски, а върху тях са наредени големи камъни, за да пазят от вятъра и дъжда. Повечето планински къщи имат точно такива дъсчени покриви, затиснати с камъни. В планината има много големи гори от кипарисови дървета и затова понякога покривахме покрива на дървената барака с дебелимата им кора вместо с дъски. Когато завали сняг, дъсчените покриви

на къщите побеляваха, оризищата също се покриваха със сняг, а бамбукът сякаш заспиваше.

Веселите врабчета танцуваха по земята със снега, сякаш забравили къде е къщичката им, без да се плашат от виелицата.

Многобройните стръмни склонове на село ми бяха идеални за пързалки. Децата от селото, с ледосекач в ръка, се пързалиха по заледения склон. Това беше едно от забавленията ни през снежните дни и аз също вземах ледосекача, който дядо Шокичи ми беше направил, и излизах да играя в снега със съседските деца.

Събирахме натрупалия сняг върху заледения път, отпъквахме го с шиповете на дървените си чехли, за да се получи бял гладък като цимент път. Спускахме се от върха, стискайки ледосекача в ръка, а телата ни криволичеха и описваха интересни форми надолу по хълма. Ако залитнем и не успеем да се подпрем на секача, падахме в снега. Как обичах да чувам смеха на другите деца, който се разнасяше, като падна в снега! И с какво нетърпение след като изтупам снега от дрехите си, хуквах нагоре по склона, за да се спусна пак! Ледът проблясваше като огледало. Заради натрупалия бял сняг заледените места не се виждаха. Затова хората от селото, които минаваха оттам, често се подхлъзваха.

И аз като вас обичах да си играя на дървено конче. В снежните дни беше особено приятно. Яздехме кончета заедно с Тецу, сина на гостилничаря, и Сабуро, сина на търговеца на едро. И в тези дни както винаги облеченият в наметало селски коняр водеше товарния кон по снежния път. Когато го поздравих от гърба на дървеното си конче, от ноздрите на моя приятел излезе бяла пара. И той с усмивка ме поздрави: „Аа, здравей, и ти ли яздиш дървено конче?“ Това е онзи кон, който превозва различни товари от град Накацугава в провинция Мино. Понякога ми носи за подарък много интересни играчки от съседната провинция и любимото ми сладко бобено желе в кутийка.

- Много е весело, когато вали сняг – ми каза конят.

Не съм и подозирал, че и конете се радват, щом вали сняг. С идването на зимата и през новата година имаше още едно удоволствие, което вие не познавате. Удоволствието да грея до огнището премръзналите от пързалката и играта на дървено конче ръце.

Единадесета глава

Дядо Шокичи

Сигурно сте чували за бога Коджин¹⁰, нали? Това е богът, който почитаме над пещта в кухнята. В нашето село тачехме не само него - богът, който укротява огъня - но и много други божества. Покланяхме се и на бога на копринените буби, като правехме от бяло оризово брашно новогодишни гирлянди¹¹ и ги е закачахме на бамбуковите клонки. Когато някой кон се разболееше, се молехме на божеството на конете Батоканнон¹² да го изцели. За безопасността на пътниците, които минаваха по пътя Кисо през селото, се молехме на бога на пътищата Досоджин¹³.

Спомням си, че съм ходил с дядо, нашия слуга, да принасяме оризови сладки в светилищата на боговете в планината. В района близо до една планина до село Юбунезава много почитан е богът на планината. Носил съм сладки от оризово брашно пред малкия му храм. Онзи район е заобиколен само планини от всички страни, а аз бях толкова малък, че без дядо да ме заведе, сам не бих могъл да отида. Планините и горите са моят роден дом. И дори досега, като зрял човек, не съм забравил родното си място. Дядо ме е водил и из гъстите гори. Бяха застлани с килим от борови иглички и в тях дядо сечеше дърва. Той нарамваше дървата и борината и ги занасяше в дървената барака вкъщи.

Дядо се казваше Шокичи и още от преди да се родя слугуваше вкъщи.

¹⁰ Шинтоистки бог с пълно име Санбокоджин. Освен че е бог на пещта, се смята и за покровител на будистките монаси; изобразяван е като бик.

¹¹ Представяват бели оризови сладки с формата на пашкули, които се завързват на бамбукови клонки.

¹² Будистка богиня на милосърдието, изобразявана с малка конска глава над главата си. В миналото нейни каменни статуи са поставяни край пътищата като пазители на превозващите товари и хора коне. Вероятно до родното място на автора е имало много статуи на това божество, тъй като се е намирало край пътя Кисо.

¹³ Китайско божество, считано за покровител на пътищата. Изображенията му представляват ниски, кръгли камъни, понякога с образите на мъж и жена.

-Опалянка! – сваляше от гърба си събраните в планината дърва дядо Шокичи и ги цепеше в дървената барака. Намазаните му с мехлем груби ръце бяха напукани от студа, но душата му беше чиста и добра.

След като оставяше в бараката донесените от планината дърва, оставяше и борината за разпалка и донасяше само колкото е необходимо до огнището. В него всеки ден горяха ярки пламъци. Ярките пламъци осветяваха лицата на всички домашни - прабаба ви, баба ви, дядо ви, чичовците ви, лелите ви, чак и прислужницата Хина. Над това приятно огнище висеше покрита със сажди кука, направена от дълга бамбукова тръба, въже и лостче¹⁴ във формата на риба, на мястото за варене имаше голяма тенджерата, и стане ли време за ядене, всички вкъщи се събирахме около него. Щом се застуди, в нашето село всяка сутрин печехме за закуска малки питки от печени сладки картофи вместо ориз. Колко вкусни бяха и как обичах да ям край огъня печените малки питки от малки картофчета объркани в брашно от соба¹⁵! На изгорелите места слагехме настъргана ряпа. А колко ни беше интересно, когато малките бели картофчета се подаваха от ухаещите на елда току-що изпечени питки!

Дори и по време на яденето дядо Шокичи слагаше краката си в единия ъгъл на огнището, без да сваля сандалите, които събуваше едва вечер, когато приключи работа. Той вършеше вечерната си работа винаги до стария параван до огнището. Разстилаше прясна слама до паравана, и от нея ми правеше малки дзори¹⁶, правеше вараджи¹⁷ и за себе си. И след това започваше да ми разказва приказки.

Най-обичах да слушам от милия старец приказките за енота и къртицата, които живеели в полето, за фазана, който избягал в планината, за страшните вълци и диви кучета в планината, и докато ги слушах заспивах до огнището.

Дванадесета глава

За билки

¹⁴ Служи за приближаване и отдръпване от огъня на съда, закачен за куката.

¹⁵ Японско растение подобно на елдата, от което се прави брашно. Макароните от соба са изключително популярни в Япония.

¹⁶ Джапанки от слама.

¹⁷ Сламени сандали.

Когато бях малък, тъй като не ми даваха пари, защото се считаше, че едно дете не бива да има пари в себе си, не знаех какво е да бръкнеш в кисията си и да си купиш каквото искаш. Само по селските празници от вкъщи ни даваха пари и можехме да си купим нещо. Но пък вместо това ми райската ябълка и круша в двора ми даваха пресните си плодове. За мен само миризмата на парещия ориз, увит в листо от дива дюля, който баба ви ми даваше беше много по-вкусен от каквито и да било купени с пари лакомства. Около нашата къща до каменния зид зрееше малиновия храст и под сянка на високите клони на дивата череша падаха малки ароматни плодове. Извън селото имаше диви круши, чиито високи клони през лятото са отрупани с плодове като перли, и пътниците, минаващи по пътя Кисо, вдигат очи към тях; плодовете им са много сладки на вкус.

Но освен тях листата на всички дървета в планината, тревата по нивите ме все ме приканваха с думите „Ела да си хапнеш, ставаме за ядене.” Ял съм и зелените листа сурови на един зелено дърво, наречено „киселец”. И други треви като див лапад и глухарче съм ял, дори съм си играл да бера стъблата на глухарче и вкъщи сме правили туршия от тях.

- Подай ръка и ще ти дам нещо вкусно – всеки път когато минавах край каменния зид, така ме канеха дивите ягоди. Дивите ягоди са отровни и аз знаех това. Онези примамливо червени плодове ме изкушаваха с ласкави думи, но аз не смеех дори да ги докосна.

Слугинята Хина, която ме носеше на гърба си и ме гушкаше, беше родена в планинска къщичка. Тя често ми даваше кора от бамбукови филизи сгъната на триъгълник, пълна със мариновани листа от лилава мента. Когато го помиришеш, имаше вкус на лилава мента, много се радвах, когато кората от бамбукови филизи почервеняваше в устата ми, докато я дъвчех. Хина беше дъщеря на селския бръснар. Баща ѝ се казваше Кадзуе, беше бръснар, но беше известен като най-мръсният човек в селото. И всички ми се подиграваха, че съм отгледан от дъщерята на този мръсен бръснар.

- Ей, ти си дете на Кадзуе – така някои заядливици обичаха чак и мен да изкарват дете на мърлявия бръснар. Хина доста добре се грижеше за мен. Много обичах

детските песнички, които ми пееше. Често съм заспивал на гърба ѝ, докато ги слушах.

Когато ме виждаше, че си играя сам, Хина често ме водеше да берем див пелин. Много обичах да бера див пелин по синорите на напечените от слънцето оризища. Занасяхме го вкъщи, счуквахме го в хаванчето и правехме малки питки.

Тринадесета глава

Когато идват лястовиците

В нашето село идваха много лястовици. Една, две, три, четири – когато неизброимо много лястовици долетят в селото, никога не кацат веднага по хорските къщи. Неразделното ято от лястовици се точи на тънка и дълга ивица, подрежда се в кръг, събира се високо в небето и се спуска над селото. Когато десетки лястовици едновременно се спускаха над селото, ми се струваше, че някоя от тях ще падне от небето. И цвърчейки си с радостни гласове, се разделяха, търсейки стрехите си от миналата година. Долитаха и в нашата къща, и в съседната гостилница „Дайкокуя”, пропускаха една къща и свиваха гнезда и в минералната баня „Яватая”. Дълго прелитаха към хана „Миура” под хълма. Летяха и към къщата на Уатаро, винарната „Идзумия”, магазина за сладки „Таварая”, и в къщата „Минея”, където се боядисваха платове. Дори и в кметството на селото бяха накацали лястовици за почивка. Те наблюдаваха дървения стълб пред кметството с изморени от дългото пътуване лица.

На дървения стълб пишеше „Префектура Нагано, община Нишичикума, район Кисо село Мисака”. Искаше ми се да поговоря с лястовиците и ги заприказвах, но те явно бяха тук за първи път. Въобще не разбраха езика, на който им говорех.

- Ей, лястовички, не минавате ли вие всяка година през нашето село? Май сте забравили японския, като живеете в далечните страни.” – заприказвах ги аз, а те си зацвърчаха на любим техен странен език – неразбираем за мен чужд език, който звучеше нещо като чик-чик, чик-чик.

Лястовичките ме гледаха, радостно пърхайки с опашки, изглежда си говореха как са прелетели от далечни места и най-накрая са стигнали до тази планина.

Преведено на нашия език те ме питаха „Какво ново при вас? Здрави ли са вашите?“, което казано бързо на техния език ми звучи само като чик- чик, чик-чик. И така лястовиците с неразбираемият си език заживяха в селото, свиха гнезда по стрехите на къщите и докато отглеждаха милите си деца с жълти клюнове, започнаха да разбират езика. Идваха при мен и ми казваха:

- Тъй като идваме от далечна страна, още не знаем добре езика, но сме ти много благодарни, защото си държиш учтиво с нас. Дори и стотици дроздове и сипки да долетят, или се хващат в мрежата, или в клея, и само на нас позволяват да свиваме гнезда под стрехите. Много сме доволни и затова идваме всяко лято.

Четиринадесета глава

Храмът Ейшо

- Добър ден! – влезе лисицата в двора на храма Ейшо. Това е храмът в родното ми село. В него живее възрастният монах Торин. Много приятен човек.

- За какво си дошла? – щом я попита монаха, тя отговори:

- Дойдох на поклонение в храма.

Началното училище, в което отначало ходех, беше близо до храма, в който живее този монах. Разправят, че веднъж лисицата подгонила учениците и наоколо се вдигнал доста шум. Тогава съм бил още малък и нищо не съм разбирал, но се говори че от устата на подгонените от лисицата ученици излизала пяна, лицата им станали зелени, целите треперели. Дълго ги викали по име преди да дойдат на себе си. Тъй като монахът Торин беше чувал тази история, веднага разбираше, когато някоя лисица дойде в храма да върши пакости.

- Господин монах, това място е много хубаво за живеене. В селото има много къщи, но нито една от тях не ми харесва. Това е най-хубавата сграда в цялото село. Ти си много щастлив, че живееш тук – му рекла лисицата. Лисицата нарочно ласкаеше монаха, за да го подмами, но умният монах не се хванал на въдицата й.

- Да, както виждаш, в селото има големи сгради. Но храмът е построен само за един човек. Аз съм прислужник тук. Ти ме изкара, че съм господар на това място,

но аз съм просто един пазач. – й отвърнал монахът Торин, а тя се почесала по главата и се скрила в гората зад храма.

Храмът Ейшо, в който монахът Торин служи, се намира на върха на планината. Извисяващият се покрив на храма беше най-високата постройка в селото. Звънът на камбаната отекваше от долина в долина и се чуваше във всички къщи. Този звън е ехтял и за хората от две поколения преди възрастния монах. Звънът на старата камбана отекваше в планината вече векове наред.

В планината, в която се намира храмът, са селските гробища. Оттам С един поглед се вижда, гъстата кедрова горичка до покритите с камъни дървени покриви, дърветата с райски ябълки и бамбуковия храсталак и до равните полета в долината. Там, на мястото, където цъфтят червени камелии, почиваха в мир предците на рода ми.

Петнадесета глава

Дом, в който се прави чай

Врабчетата надзъртаха в нашата къща. Тъй като точно в момента приготвихме чай, едно врабче за пръв път да наблюдаваше с любопитство.

- Чай ли приготвяте във вашата къща? – ме попита врабчето, а аз му обясних:

- Ами, да. У нас не си купуваме чай, а всяка година сами си го правим – и му посочих да погледне към голямата тенджерата. До нея стоеше човек, който вареше листата от чая, набран от нашата нива. Казах му да погледне над онази бамбуковата рогозка. Там пък друг човек вадеше листата от тенджерата, разстилаше ги и ги сушеше с ветрило. После насочих погледа му към пещта. До нея трети човек мачкаше с ръце листата над врящия на огъня чай.

- Чик-чирик, чик-чирик – изчурулика врабчето, което явно харесваше такива интересни неща. И стига да види нещо интересно, много се радва.

Вкъщи баба ви и лелите ви, та чак и Хина, с кърпи на главите, помагаха на чичовците ви и дядо Шокичи. Бяха дошли и съседи да помагат. Замиришеше ли на ароматен чай, тъй като вкъщи всички работеха, аз започвах да крача с танцова стъпка редом с врабчето.

У нас не само чая, но и храната и дрехите си правехме сами. Сами си правехме мисо¹⁸, соев сос, дори маслото, с което баба ви мажеше косата на лелите ви, изстисквахме от плодовете на камелиите в двора. Взимахме кора от дива ябълка/киселица от гората и в жълтата ѝ отвара си боядисвахме канапите. Като бях малък, баба ви ми тъчеше кимоно, а дядо ви ми правеше дървени чехли за училище. Баба ви ме научи да ценя нещата, които сам съм направил.

Тя беше много работлива, винаги ставаше преди всички, правеше чай и постоянно тъчеше дрехи. Баба ви е дошла в като невеста нашата къща от съседното село, което се казва Цумакаго, не беше толкова образована като прабаба ви, но всички я обичаха. Бузите ѝ бяха червени като ябълки и беше душата на нашия дом.

Винаги тъчеше в стаята с дъсчения под до входа на къщата. Станът, на който седеше баба ви, беше до прозрачната хартиена врата, през която се виждаше двора. „Трак,трак,трак,трак”, чуваше се звук всеки път, когато совалката на баба ви се движеше. Аз си играех на пода от широки дъски в коридора, слушайки тракането на совалката, а врабчето, което обичаше интересни неща, надничаше отстрани.

Шестнадесета глава

Моите приятели – крушите и райските ябълки

В двора на къща ни имаше различни дървета. Те ми бяха въображаеми приятели в детството. И старият голям бор пред стаята на дядо ви, и храстът с камелии в двора пред къщата ми бяха приятели. До камелията имаше крушово дърво, което всяка година раждаше големи круши. Често ходех да гледам зрелите зелени круши отдолу.

- Вече ставате ли за ядене? – запитам ли дървото,

- Още не, рано е – ми отговаряше то и ми обясняваше, че още не става за ядене. Когато пораснаха и узряха крушите, досущ като невеста в сватбената вечер, ги покриха с бяла хартиена торба. Тя ги пазеше от пчелите, които идваха да ги ядат. До входа откъм кухнята имаше пауловния, която дядо ви беше посял. Под нея

¹⁸ Паста от соя, която се използва най-често за приготвянето на супа.

само имаше черници. От това място се виждаха каменният зид и бялата стена на съседите. Когато узреят черниците, отивах до дървото и питах:

- Мога ли да ям вече? – макар и външно да не личеше, черницата беше много учтива.

- Може, може - ми отговаряше тя. Аз се радвах и късах малките лилави и плодове и ги пусках в устата си.

Пред хамбара имаше райска ябълка. Често ходех да си играя под нея. За разлика от крушата и пауловнията, райската ябълка беше много общително дърво и всеки път когато отидех да си играя, дървото винаги ми пускаше плодове или цветчета на земята и аз ги събирах. Когато цъфтеше, падаха много цветчета, които пръскаха сладък аромат. Когато дойде време да роди плодове, падаха малки зелени райски ябълки с дръжки. Наближи ли времето да окапе, големите му цветни листа падаха тук-там. Много обичах събирам всякакви такива неща. Освен това само райската ябълка в нашия двор ми позволяваше да се покатеря на нея, за разлика от райските ябълки в другите къщи. Катерех се от клон на клон, понякога се подхлъзвах, но дървото не ми се сърдеше, а само ме подканваше: „Поиграй си още малко. Поиграй си още малко.”

Седемнадесета глава

Още един приятел – чудовището птица

В планината израснах, въобразявайки си, че не само различните дървета са ми приятели. Дори чудовището птица от любимите ви книжки с приказки и списания ми беше приятел. Вкъщи отглеждахме кокошки, които ни снасяха вкусни яйца. В задния двор под пауловнията, където си играех, се разхождаха и кокошките.

- Ко-ко-ко- ме поздравяваха кокошките, щом ме видеха. Понякога кокошките в знак на приятелство отскубваха по някое бяло или кафяво перо и ми го подаряваха. Когато вкъщи дойдеше важен гост, го гощавахме с кокоше месо. В една къща в планинските селца това е голяма чест. И при всеки такъв случай кокошките намаляваха. Щом видех оцъклените очи на удушената и оскубана кокошката, ми прилошаваше. В такива случаи наистина нямаше как, тъй като трябва да нагостим

гостите, но и в съседната къща често колежа и готвеха петли за борба или кокошки. В селото имаше доста хора, които обичаха да вършат пакости. За тях беше голямо забавление да оскубят перушината на живите петли и преди да ги сварят и изядат да ги гонят. За мен нямаше по-жестоко нещо от това да гледам как оскубаните петли с червена кожа се въртят в кръг. И безброй пъти съм изпитвал в детското си сърце ненавист към съселаните си, които вършат такива пакости .

В нашия хамбар живееше една стара, бяла змия. Тъй като тя беше „господарка” на хамбара, я оставях да си живее спокойно и не съм хвърлил и един камък по нея. За моя изненада тази стара змия беше толкова кротка, все едно е от зоопарка, и не съм чувал да е правила бели. Много рядко я виждах, но съм я забелязвал как се препича на слънцето изпънатото си тяло на напечения каменен зид на хамбара, скрила глава и опашка.

В дъното на каменната стълба на хамбара, имаше една дървена барака. Пред нея имаше езерце, а лудуващите под цъфналата до каменната ограда див анасон пчели и жаби ме чакаха, за да отида да си играем. А до задната дървена вратичка, до малкия храм на бог Инари¹⁹ се извисяваше голям кестен. В сутрините, когато духваше вятър, и клоните на кестена се полюшваха, аз излизах навън и кестеновото дърво ми казваше: „Бързо си събери кестени, докато няма никой.” и ми позволяваше да събера падналите окичени с по три кестена клонки. Горее от върха на клона ми се усмихваше един разцепен бодил и нарочно не ми казваше къде са падналите кестени, защото му доставяше удоволствие да ме кара да ги търся.

- Не виждаш ли онзи кестен ей-там? – все ме питаше кестеновия бодил. Кестеновото дърво беше смешно; цветчетата му висяха като китайски фенери, от време на време от него падаха зелени гъсеници, с които обичаше да стряска хората, но на мен ми беше любимо.

Осемнадесета глава

Плодовете на дивата череша

¹⁹ Шинтоисткият бог на плодородието, земеделието, ориза, лисиците и промишлеността, на което са посветени повече от една трета от шинтоистките светилища в Япония.

Това се случи, когато капеха плодовете на дивата череша в задния двор. Много обичах да ги събирам и още когато бяха зелени и не ставах за ядене, чаках да узреят и им подвиквах: „Узрейте по-бързо, узрейте по-бързо.“

Тъй като дядо Шокичи ходеше в планината да сече дърва, отглеждаше зеленчуци на нивата и знаеше всичко, ми каза:

- Дивата череша е още кисела и не става за ядене. Почакай още малко.

А пък аз нямах търпение да я чакам да узрее. Без да се вслушвам в думите на дядо, се втурвах да събирам череша, но една сойка, кацнала високо в клоните на черницата, ми извика със силен глас:

- Много е рано, много е рано.

А аз събирах камъни и пръчки от земята и ги хвърлях, за да съборя плодовете от клонките. Черешите падаха на земята заедно с листата, но нито една от тях не ставаше за ядене.

Не след дълго пак излизах.

- Готови са, вече се зачервиха – казвах си аз и спокойно отивах до черешата. Щом се наведох да си събера череша, сойката от високия клон викна с висок глас:

- Много късно. Много късно.

Упорито обикалях под дървото, но не беше останала ни една череша. Докато дойда, другите деца вече бяха събрали всички паднали плодове. Когато разказах на дядо Шокичи, той ми рече:

- Един път прекалено рано, друг път твърде късно. Ако не знаеш кога е подходящото време, не можеш да ядеш череша. Аз ще ти кажа кога е най-добре да ядеш череша.

Една сутрин той каза:

- Бързо излез да си събереш череша. Сега е моментът - тази сутрин духаше вятър и клоните на черешата се полюшваха. Бързо отидох под дървото и сойката от високия си клон ме видя и завика:

- Точно навреме, точно навреме.

Под черешата бяха нападали и тук, и там много малки червени плодове, кръгли като топченца. Обикалях около дървото и радостно събирах ли, събирах. Сойката наведе глава, видя ме и каза:

- Колко много хубави плодове са нападали! Събери си много.И аз ще ти дам нещо за награда. Вземи и това – и тя пусна от високия клон едно малко перце на сини петънца.

Не само се наядох с череши, но получих и хубаво перце от сойката; прибрах се и оттогава запомних добре кога зрее дивата череша.

Деветнадесета глава

Мухите в Кисо

В Кисо има много мухи. Причината е, че навсякъде в Кисо се отглеждат толкова много коне, че чак можем да направим конски пазар. Мухите са навсякъде. По минаващия с товар на гърба кон, по кимоната на пътниците. Мухите се сближават много бързо с всички, но и бързо ги намразват. Дори преди време един странстващ монах беше написал хайку²⁰ за мухите от Кисо, което възпява досадните мухи като добри спътници.²¹

Двадесета глава

Черните мухи

Макар и да си приличат, обикновената и черната муха са различни. Хората отпъждат обикновената муха, а от черната се страхуват. Черната муха жили и хората, и конете. Гъстите косми на дългата, здрава конска опашка служат за пропъждане на черните мухи. Докато спях следобедна дрямка като малък, черните мухи често ме хапеха. Тогава дядо ви ги убиваше с голямата си длан.

Двадесет и първа глава

²⁰ Първата строфа от японска традиционна поема.

²¹ Става въпрос за конкретно хайку на Башо, посветено на мухите в Кисо, което в оригинал е

следното 憂き人の旅にも習へ木曾の蠅 (うきひとのたびにもならへきそのはへ) - По стъпките на странстващите монаси, мухите от Кисо са мои спътници – бел.прев. "Учи се /от тъжните пътници/- мухи от Кисо."

Конете в Кисо

На място с много стръмнини като Кисо има коне, които са подходящи за терена. Колкото и добро да е телосложението на един кон, ако е отгледан само в равнината, не е подходящ за планински терен като Кисо. Конете в Кисо имат по рождение силни крака, за да не се уморяват, когато вървят по каменистите склонове. Дребни са, но краката и гърбът им са здрави, хората казват, че са много работни и затова всяка година идват търговци на коне от цялата страна да ги купят. Търговците на коне са хора, които се занимават с покупката и продажбата на коне. Те отвеждат отгледаните в планинския район на Кисо коне с добродушни очи да работят в провинции из цялата страна.

Двадесет и втора глава

Поклонение в храма Онтаке²²

„Дзън, дзън” наближи ли лятото в планината, започваха да се чуват звънциите. Покрай нашата къща минаваха големи групи хора, които искаха да се изкачат на планината Онтаке. Изкачваха се яздейки кон, в бамбуков кош, или пеш по някогашния път „Кисо”, а станцията на пътя в родното ми село Мисака се казваше „Магоме”. Ако сега мястото, на което пристигат влаковете се нарича гара, то в нашето село, където минаваха само коне с кошове за пътници, станцията по стария път „Кисо” беше гарата на селото едно време. Нали често казваме еди-коя си гара? Дори и в случая с малката планинска станция Магоме, смисълът е същият.

²² Храмът Онтаке се намира в подножието на планината Онтаке, свещена за последователите на шинтоистките течения Шугендо (комбинация от шинтоистки вярвания и будистки практики) и Митакекьо. В началото на всяко лято те идват от всички краища на страната, за да се изкачат и да изпълнят поклонническите си ритуали, докато местните земеделци извършват поклонението си рано напролет, тъй като се вярва, че богът на планината ще даде изобилна реколта на оризовите полета.

Станцията Магоме беше първата за пътниците, които вървяха по пътя „Кисо” и влизаха откъм провинция Мино.

Поклонниците на Онтаке, които идваха от запад и минаваха през този вход на Кисо, трябваше да се прекосят прохода Роккьоку. Там е границата между Шинано и Мино, пада се извън нашето село. Всички се радват, че щом стигнат станцията Магоме, планината Онтаке е близо. Колко величествена е да гледката на изкачващите планината множества с кимона с бели ръкави, бели кърпи на главите и със звънтящите на кръста им звънчета!

Двадесет и трета глава

Каменната статуя на Великия Башо²³

Сигурно сте чували за Великия Башо. Тристишията, които е писал в Кисо, са издълбани върху стар камък близо да село Магоме. Близо до границата с Мино на едно място е записана една мъдра мисъл на Башо: „Мислиш ли за сутринта, мисли и за вечерта”.

Двадесет и четвърта глава

Екстракт от сто билки

Хората често си купуват екстракт от сто билки като сувенир на връщане от планината Онтаке. Той представлява лечебна смес от различни билки, набрани от върха на планината, увита в кора от бамбук. На вкус е много горчива, но веднага действа, когато те боли корем. Дълбоко във високата планина са скрити дори и такива лекарства.

Двадесет и пета глава

Шапка от кипарис

²³ Мацуо Башо (1644-1694) - най-изтъкнатият поет от периода Едо (1600-1868). Известен като най-изящният поет на хайку, допринесъл много за неговото формиране.

Макар че си правехме шапки от пшеничена слама, понякога си правехме и шапки от кипарис. Тъй като Кисо е район, известен с многото кипарисови дървета, си плетяхме и носехме шапки от тънки кипарисови пръчки. Новите шапки миришеха на прясна кипарисова дървесина. Кипарисовите дървета освен че са много подходящи за дървен материал, червеникавата им дебела кора се използва вместо дъски за покривите. Искам да ви заведа да видите едно дърво – не един, а даже два пъти можеш да го обгърнеш с ръце.

Двадесет и шеста глава

Говорът в родното ми село

Както вече ви казах, планините и горите бяха мой роден дом. Но не само те, а и местният говор беше за мен като роден дом. Тъй като селото е затънтено дълбоко в планината и говорът ни беше диалектен, в Магоме си имахме специфичен начин да се обръщаме към хората по име. Например, на момиченце с името Суеко, казвахме „Суе сама”, а ако сме по-близки казвахме „Суе-са”, в диалектните думи също има някаква учтивост.

В нашето село използвахме думата „донеки”. Така наричахме буйните деца. Тази дума се използваше само в Кисо и мисля, че никъде другаде я нямаше. Имахме и думата „ваяку”. Така наричахме децата, които вършат пакости. Много ми липсват тези думи. Чуя ли ги, сякаш се връщам в детството си. Струва ми се, че и баба ви, и дядо ви оживяват в тези думи.

Двадесет и седма глава

Фамилните имена на селяните

В нашето село живееха много работливи селяни. Сега сред тях няма хора без фамилни имена, но едно време имаше повечето бяха без фамилно име, а само с

лично име като Шокичи или Харукичи и т.н. например. В началото на Мейджи²⁴, тъй наречената „Реставрацията“, и са започнали да слагат фамилни имена на всички полски работници.

И у нас идваха от време на време да ни помагат да правим оризови сладки и чай. Те наричаха дядо ви „Учителю, учителю“.

Сега, като се замисля за онова време, когато онези хора получаваха фамилни имена, се сещам, че понякога работниците казваха на дядо ви:

- Учителю, умоляваме те да ни дадеш едно фамилно име, тъй като искаме да го предадем на внуците си.

И така в селото се появиха нови фамилни имена, като например от Оваки се махаше йероглифа за голям „о“ и оставаше само Ваки или пък от Хачия се махаше йероглифът за магазин „я“ и се появи фамилията Хачи.

Двадесет и осма глава

Историята на лисицата

Божеството Инари е почитано като покровител на петте основни зърнени култури. Какво ли ще рече пет зърнени култури? Това са оризът, пшеницата, (неолющено) просото, италианското/германското/(лепкаво) просо и соята. От просото се правят сладки, а от италианското просо са замесени сладките в торбата на кръста на добре познатия ви Момо Таро²⁵. И в задния двор на нашата къща почитахме този божество, покровител на земеделците. Негови светилища са малките храмове зад големи червени тории²⁶. В първия ден от втория месец²⁷ дядо Шокичи изваждаше

²⁴ Название на период в японската история, обхващащ годините 1868-1912 по името на управляващия тогава император. Започва с т.нар. „реставрация“, защото императорът възвръща авторитета и властта си от досега управлявалите военни шогуни и правителства.

²⁵ Известен японски приказен герой, роден от праскова. В буквален превод името му означава „Момчето праскова“. Образът му е аналогичен с този на Малечко-Палечко от европейските приказки и е символ на смелост и находчивост.

²⁶ Традиционна врата на шинтоистки храм. Обикновено е боядисана в червено-оранжев цвят и обозначава входа на храма.

²⁷ Датата е по лунния календар и не отговаря на първи февруари по слънчевия календар.

голям барабан, окачваше го на клоните на вишневото дърво до храма и събираше съседските деца. И аз много обичах да удрям този барабан.

Знаете ли какво е ема²⁸? Знаете ли, че навсякъде в храма са закачени малки дъсчици с рисунки на коне. Забелязах, че на дъсчицата е написано „Жертвоприношение” и годината на раждане на човека, който я е закачил. И в светилището зад нашата къща, където почитахме божеството Инари, бяха закачени много такива дъсчици. Освен това имаше и фигурка на бяла лисица. Тази лисица не беше обикновена, а в устата си беше захапала скъпоценен камък.

- Ти ли си божеството Инари? – попитах я аз. А тя ми отговори:

- Не. Аз съм негова слугиня. И пазя храма му. Като малка, вършех доста пакости и плякосвах оризищата. Като малка бях толкова слаба, че всички ми казваха, че такава и ще си остана. Но родителите ми ме съжалиха и ме отгледаха както аз им казвах. А аз не се вслушвах в думите на хората и правех каквото си искам. Щом ми се дояде кокошка, си открадвах по някоя. Така дълго време правех какво си искам и мислех само за себе си, и докато се усетя, останах сама. Никой не искаше да ми бъде приятел. Никой не вярваше на думите ми, докато не се осъзнах. Но както виждаш сега съм пазач на храма на божеството Инари. Ако лисица като мен се прероди, става пазач на храма. Като доказателство за това, че вече не върша пакости както едно време, можеш да погледнеш устата ми. Винаги когато служа на божеството Инари, скъпоценният камък блести.

Двадесет и девета глава

Добър ден, ученици!

Когато учениците се прибираха към къщи по тесния път между каменните зидове, видяха един плъх да прекосява пътя им до отсрещния каменен зид. Тъкмо по това време в селото се носеше слух за някакъв плъх, който вършел пакости. Не бях чувал да има плъх, който да сбърка носа на спяща жена с картоф.

Онзи, който срещна учениците, е много умен.

²⁸ Малка дъсчица, на която поклонниците записват молитвите и желанията си и я окачат в будистките и шинтоистките храмове.

Тъй като друг плъх е извършил тази пакост, и този смята, че е невъзможно самият той да пострада от това, той поздрави учениците с високо вдигнат нос.

- Добър ден, ученици.

Тридесета глава

Черната пеперуда

Веднъж тъкмо си бях поиграл навън и се връщах към задната врата на къщата, когато видях, че на върха на високото портокалово дърво една пеперуда се кани да снесе яйцата си.

Сред всички пъстри пеперуди само онази черна пеперуда изглеждаше странна. Беше от онези пеперуди, на които им казват пеперуди гъсеници. Без да се замислям, в желанието си да я сваля, изтичах в двора да намеря един бамбуков прът. Портокаловото дърво е с гъсти, осяени с бодли клони. Прицелих се в пеперудата, но всеки път когато удрях с пръта, падаха само зелени листа.

Междувременно пеперудата, притеснена от моя бамбуков прът, дори изглеждаше ранена, но нямаше никакво намерение да бяга. Когато наоколо вече не се мяркаше жива душа, я издебнах от малкото светилище на божеството Инари близо до дървената порта до гъстия храсталак зад къщата. Голямата пеперуда разпери черните си странни криле и започна да кръжи около портокаловото дърво. Щом я зърнах, заудрях на посоки по клоните на портокаловото дърво с бамбуковия прът с чувството, че няма да се успокоя, докато не я убия, и след това се скрих в двора.

И досега не мога да забравя тази случка. Още си спомням как се втурнах към къщи покрай старото езеро под каменния зид на къщата, минах пред дървената барака и се изкачих по каменната стълба до кладенеца.

Това ми напомня и за една друга история с един американец. Като малък той убил едно малко костенурче. Спомням си, че в историята пишеше, че макар че знаел, че не е хубаво, изпаднал в такова състояние, че размахал пръчката и удрял костенурката до полуда, след като за първи път в живота си разбрал какво означава „зло“. Той цитираше думите на майка си, че причината е „пробуждането на съвестта му“ -тези думи се връзаха в съзнанието и ще останат там завинаги.

Тридесет и първа глава

Под крушата

Има една детска игра, в която си вдигаш краката един по един, в Токио я наричат „Чинчинмагомаго”. В някои други райони ѝ казват „ашикен²⁹”. А в нашето село я наричахме „Чингура хангура”.

Съседското дете Сабуро, синът на гостилничаря, ми беше връстник и бяхме много добри приятели. Винаги когато излизах пред къщата да си поиграя, той се спускаше по склона и идваше да си играем заедно. Двамата скачахме на един крак и се изкачвахме и слизахме по хълма, играейки „Чинкура хангура”.

Но една вечер се сбих с него за нещо и го разплаках. Бабата на Сабуро много се ядоса, тъй като през деня тя се грижеше за него, и отиде да се оплаче вкъщи. Беше много проклета.

Знаех, че ако се прибера, ще ми се карат и застанах пред портата много унил. Тъй като вкъщи имахме два входа, един през коридора с дъсчен под и един през кухнята, но в кухнята до огнището вече нашите бяха седнали да вечерят. Никой не ми каза „Влизай” или „Бързо, ела да вечеряш”. Мислех си, че много съм ги разгневил. И изведнъж чух гласа на чичо ви:

- Остани на място.

Беше най-големият ми брат. Наказаха ме да стоя в двора, защото съм разплакал Сабуро. Изпод крушата виждах добре как всички вечерят и веселите, червеникави пламъци. Дядо Шокичи се притесни за мен и дойде да ме утешава, но аз не исках да чуя думите му и останах навън, докато всички се навечеряха.

В такива случаи винаги идваше Хина да ме прибере вкъщи и дори ми беше оставила вечеря, но на мен никак не ми беше до ядене онази вечер. Бях толкова глупав, че не можех да различа лошото от доброто само защото не съм го видял със собствените си очи. Но пък в замяна на това веднъж накажеха ли ме за нещо, не се повтаряше втори път. Може би защото винаги помня как стоях под крушата.

²⁹ Играта „камък, ножица, хартия”, но с пръстите на краката.

Тридесет и втора глава

Играчки и в равнината, и на полето

Като дете отраснало в планината почти нямах никакви играчки. Дори и да исках, в селото нямаше магазин, откъдето да си купя. Когато ми приискаше да имам играчка, отивах да я търся в бамбуковия храсталак или пък в пшеничената слама на нивата, или сред патладжаните и кратунките, които дядо ви носеше от зеленчуковата нива.

Патладжаните, които дядо ви донесе от нивата, ми даваха стеблата си. Беше ми много забавно да ги стискам между палците на краката си и да вървя на пръсти сякаш съм обул малки обувки. И кратунките ми дадоха стеблата си/дръжките си.

- Виж, чашката ми е твърда. Досущ като бамбуков корен. Занеси го на батко си и го помоли да ти издълбае нещо на гладкото място. После го натисни върху хартия. Ще получиш интересен печат. – обясни ми картунката.

Бамбуковият храсталак ми даде пък малко бамбуково филизче. И ме каза да си направя ведро/кофа от бамбукови филизчета.

- Ето ти още едно - и ми подаде една тънка счупена бамбукова пръчка. Издялках тънкия бамбук и го закрепих и така вече можеше да се закача някъде . С него може да се вади вода. Под крушата и камелията в двора и пред къщата си бях направил малка рекичка. Разделих на две събраните пясък и пръст и пусках вода. Играех си, като изливах водата от ведрото от бамбукови филизчета и малката рекичка потичаше.

Изкласилата в полята пшеница ми даваше тънка слама от връхчетата си и дебелия слама от стеблата си.

- Какво да правя с това? Само от жълта слама ли става? – ги питах аз, а те ми отговаряха:

- Не. Няма проблем да е и зелена, но по-добре да е жълта. Тъй като пшеницата колкото повече зрее, толкова по-здрава става. Счупи леко връхчетата на тънката пшенична слама. Ако не внимаваш, ще ги урониш, докато ги чупиш. После скъсай с нокът 3 сантиметра под дебелия чворче на пшеничената слама. И тук ако не внимаваш, ще урониш цялото. При пшеничената слама е

много важно да има чворчета. Ако има, можеш да мушнеш тънката слама в подебелата.

Послушах думите на пшеницата и си направих хубава играчка. Щом дръпна тънката слама отдолу, връхчето се раздвижваше и изглеждаше сякаш казва „Добър ден. Добър ден.”

Разбрах, че на полето и из нивите има доста играчки. Изпитвах неописуема радост да си правя сам играчки от жълта пшеничена слама, от пшеничената нива и зелените бамбукови филизчета от бамбуковия храсталак. По ъглите на оризището зимните череша ми подаваха плодовете си, висящи като китайски фенери, и ме научиха след като им извадя вътрешността, да духна през перодръжка от стара четка за калиграфия. Разделих с нож или нещо остро върха и тя се изви във формата на грамофонче. На върха сложих една чашка и когато духнах отдолу, тя излетя във въздуха. За мое най-голямо учудване тя падна върху разрязаната дръжка досущ като капаче във формата на грамофонче.

Тридесет и трета глава

Пътуващият търговец на бонбони

Понякога и през нашето село минаваше търговец на бонбони. Пътуващият търговец на бонбони сваляше торбите си, които носеше от двете страни на една пръчка, върху някой каменен зид в селото и засвирваше с една интересна свирка. За търговец на бонбони свиреше доста добре. Когато ми продаваше бонбоните, увити около краищата на пръчката, ми казваше:

- Бонбоните са много вкусни. Когато изядеш тези и ако слушаш, ще се върна да ти донеса още.

И идващият от далечно място загорял от пътя търговец пак нарамваше товара си и надуваше свирката. Звукът ѝ проникваше дори и през каменните огради.

Тридесет и четвърта глава

Кристалният подарък

Веднъж ме заведоха в планината Бонтен³⁰. Вървахме по планинската пътека, отрупана с цъфнали азалии и щом стигнахме, се оказа, че това е планина, в която има кристали. Стори ми се странно и реших да огледам наоколо, тогава край пътя видях голяма скала. Скалата ми каза :

- Погледни натам. Погледни натам.- и ми посочи едно място, където бяха разпръснати кристали, заровени наполовина в пръстта.

- И там има цял куп кристали.- посочи ми скалата. Този кристал е досущ като дървесната гъба сенбоншимеджи³¹, чиито стебла им се вплитат едно в друго и приличаха на кристали.

- От такива места ли се появяват кристалите? - попитах аз, а скалата ми отговори:

- Да. Така се раждат всички кристали. Вие хората винаги гледате далеч пред себе си и въобще не подозирате какви скъпоценни камъни има в краката ви. За първи път ли идваш тук? Добре си ни дошъл. Отиди да си вземеш още един красив кристал за спомен от планината.

Поогледах наоколо, взех си най-бляскащия кристал като подарък и се прибрах.

Тридесет и пета глава

Приключението на петела

Имаше един млад петел. И той като другите домашни птици е отгледан в нечия къща. Още от малко пиле петлето се измъчваше, защото не може да лети, но докато растеше с изненада откри, че му израстват пера.

Тъй като беше все още млад и здрав, си помисли, че щом има такива хубави пера, е достатъчно, за да се опита да полети. И се запъти към гората с намерението да полети като другите птици. В гората си играеше една сврака. Тя изгледа петела и се засмя. Долетя и сипката. И тя изгледа петела и се засмя като свраката. Петелът пак и пак се покатерваше на клона на едно дърво и размахваше криле, но винаги падаше на земята.

³⁰ Планина, в която има много древни гробници.

³¹ Наименование на дървесна гъба, което в буквален превод означава хиляда (гъби) на едно място, защото от един корен изникват много гъби.

Докато свраката и сипката му се присмиваха, петелът огладня, но тук в гората другите птици го изпреварваха и бързо взимаха плодовете по дърветата и буболечките. Нямахте кой да му даде и едно оризово зрънце. Но тъй като беше млад и беше решил, че непременно ще се научи да лети, пак се качи на клона, но всеки път падаше. „Кукуругу, кукуругу.“, простена петелът и всякаква смелост у него се изпари и той заплака, защото нямаше никаква храна.

Тъкмо в този момент оттам прелетя един планински гълъб. Дочул гласа на домашния петел, който рядко се чува в гората, и долетял. За разлика от свраката и сипката, гълъбът се отнесъл учтиво с непознатия петел.

- Имай още малко търпение, имай още малко търпение. - извика му той и хвъркна навътре в гората. Петелът се захвана да търси с все сили храна. Ще, не ще, трябваше да се научи да лети, ако иска сам да събере буболечки и плодове от дърветата преди другите птици да са го изпреварили. И тогава за първи път крилете му се раздвижиха и успя да събере хубава храна. Петелът дойде в гората, за да се опита да полети и разбра, че макар че ястребът лети толкова високо в небето, ходи сам да си събира храна.

Тридесет и седма глава

Празникът Танабата³²

През месец март и май са двата най-големи детски празника. На празника на момчетата през май къщи закичвахме дървения, покрит с камъни покрив, с перуники³³, а дядо ви правеше сладки, увити в бамбукови листа от боровата горичка. Дойде ли месец юли, в планинското ни село отново идва денят на Танабата.

Бамбукът, с който украсяваме къщите за Танабата, прилича на боровите клонки, с които се украсяват къщите за Коледа в чужбина. Между зелените бамбукови листа

³² Празникът на звездите, празнуван в нощта на седмия ден от седмия месец по лунния календар. По произход китайски, в основата му стои легендата за тъкачката Орихиме и пастирът Хикобоши, аналогична на европейската легенда за нещастната любов на Алтаир и Вега.

³³ Перуниките със заострените си като мечове листа е символ на мъжество и смелост.

окачвахме тънки ленти от синя, жълта или червена или боядисана с туш и червено багрило цветна хартия, а детските души се изпълваха с радост.

Тридесет и седма глава

Бадемите

В сезона, когато зреят бадемите, старото дърво вкъщи до светилището на божеството Инари се отрупва с плодове. Сезонът, в който зреят бадемите, е неразделна част от моето детство. Бадемите бяха по-големи и от сливи, а на вкус въобще не бяха кисели като тях. Макар че беше малко изпъкнало сякаш имаше рог отпред, дървото всяка година ме гощаваше с вкусни узрели бадеми.

Тридесет и осма глава

На риболов за сомове

Сред братята ми имаше един, който беше с три години по-голям и се казваше Томо. Често излизах с него и съседското момче Тецу, син на гостилничаря, ходехме на риболов за сомове.

Ореховите дървета като букове не растат в гъстите гори, а в околностите на селото. Обикновено по местата покрити с големите лъскави орехови листа има сомове. Причината за това е, че там където растат орехови дървета, винаги има поточе. Често с кошници в ръка ходехме да ловим сомове, които се криеха между камъните.

Сетих се, че ако имах въдица вместо кошница, щях да мога да ловя и други риби и помолих дядо ви да ми направи бамбукова въдица.

Томо беше най-запаленият рибар. Тъй като никъде в селото не можехме да си купим рибарски такъми, дядо Шокичи му помагаше сам да си направи канапа, който се закача на върха на въдицата и всичко необходимо за риболова. Канапът вземаха от гъсениците по кестеновите дървета. Накисвах го в оцет и го разпъвах - толкова беше дълъг, че стигаше от ръцете на дядо, който стоеше пред дървената

барака, до Томо, от другата страна до старото езеро – и го сушаха на слънцето. Томо често си правеше канап, защото му харесваше.

С въдици в ръка с Томо и приятелите му отивахме в долината с ореховите дървета; рибите винаги ми изяждаха храната, или ми омръзваше и обикалях, пъхайки въдицата между камъните. А когато се прибера вкъщи дядо Шокичи винаги ми се присмиваше:

- Не можеш да ловиш риба само с въдица.

Тридесет и девета глава

Ключовете на мама

Мисля, че съм ви разказвал за баба ви, моята майка. Не само че ми тъчеше дрехи и пояси, когато бях малък, а и правеше сама какви ли не неща от мисо до соев сос, включително и маслото от камелия, с което си мажеше косата, изстискваше от дървото в двора и ме научи колко е приятно да си изработваш собственоръчно разни неща. Именно тя ме научи да обичам „простотата” и ми показа как да правя много неща. Мама често ми даваше солени топки ориз, увити в листа от магнолия. Колко обичах да ям току-що приготвените оризови топки, които не полепваха по ръцете, и да вдишвам аромата на листата от магнолия, докато ги дъвчех!

Дори и сега пред очите ми изплува образа на мама, която държи големи ключове, застанала пред хамбара до склада за мисо или пък седи в стаята с дъсчения под до входа и тъче на стана. С единия отваряше тежката врата на склада, покрита с метална мрежа, а другия беше закачен на връзка с дъсчица и с него мама вадеше най-различни съдове от кутиите в килера. Дори и купищата дървени кутии, които татко е събирал още от времето, когато мама дошла като млада невеста, все още стояха на втория етаж в килера. След като си свърши работата и заключи, мама се слизаше по каменната стълба пред килера, минаваше между райските ябълки, където често си играех. Втория етаж на склада за мисо беше годен за живеене. После там живя прабаба ви.

Четиридесета глава

Любимите оризови сладки на татко

Така наречените гохеймочи³⁴ в Кисо представляват изпечени на огън малки сплескани оризови топки, набодени по две, по три на бамбукова пръчица и поръсени с орехи или соев сос. По форма приличаха на окачените на бамбукова пръчка бели гирлянди в шинтоистките храмове -гохей³⁵. Хората се събираха около пещта и ядяха току-що изпечените сладки.

Баща ми много обичаше тези сладки. Дядо ви, към когото тогава хората се обръщаха приятелски с „Учителю, учителю.”, много обичаше такива оризови сладки.

Тъй като дядо ви беше учен човек, и сам беше написал учебна тетрадка за писане на йероглифи и учебник по конфуцианско нравоучение, направи ги като малки книжки за деца и ме учеше по тях. В нашата къща в планинското село всичко беше направено на ръка. Дядо ви правеше всичко със собствените си ръце - от учебните тетрадки до книжките.

Четиридесет и първа глава

Съседите

В съседната къща „Дайкокуя” правеха домашно вино. Когато у тях загряваха банята³⁶, идваха да ни викат, а когато ние вкъщи загрявахме нашата , ние ги викахме. Тъй като сме на село, стъмни ли се, бабите сновяха с хартиени фенери, дори и когато отиваха до съседите, за да ги извикат за баня. Тъй като двете къщи бяха до такава степен близки, децата също бяхме добри приятели. И двете деца на съседите Тецу и Юу идваха често вкъщи, защото бяха ученици на дядо ви. Тъй като „Дайкокуя” беше върху един етаж по-висок каменен зид спрямо нашата къща и точно под зида се простираше нашата черничева градина, сутрин изгрее ли

³⁴ Вид оризови сладки с мисо/соева паста или соев сос.

³⁵ Гохей – окачени на бамбукова пръчка зигзагообразни гирлянди от бяла хартия. Закачат се по олтарите в шинтоистките храмове или по сламените въжета шименава.

³⁶ Дървена правоъгълна бъчва, която се използва за къпане.

слънцето, осветяваше бялата стена на съседната къща. Сега ще ви разкажа за къщата, в която съм роден. Едно време са я наричали Хонджин³⁷. Била е една от най-старите къщи в селото. Дори в детството ми все още беше запазена старата стаята, в която са отседали даймьо³⁸, които пътували по пътя през Кисо. Стаите от отдавна си имаха имена, горна стая, вътрешна стая, средна стая, следваща стая и стая за отпих. Дядо ви винаги стоеше в кабинета си. И аз спях там, но когато прабаба ви каже, че е самотна, отивах да спя при нея. Пред кабинета на дядо ви цъфтеше огромен бял божур и едно старо борово дърво. В ясните вечери сянката му се отразяваше върху хартиените врати. Много често си играех в коридора между кабинета и средната стая. Средната стая беше най-светлата в къщата и от нея се виждаше далечното небе на Мино. В тази стая баба ви и лелите ви разстилаха ръкоделията си, а аз си прекопирвах картинки на войни и дядо ви учеше съседското момиче Юу по книжките, които беше написал.

Тецу, момчето на съседите, беше на една възраст с Томо, и си играеха заедно, но мен ме смятаха за хлапе. От съседските деца най-обичах да си играя със Сабуро, сина на търговеца на едро, и Юу. С тях двамата бяхме връстници.

Дядо ви обичаше калиграфията и често разстилаше върху червения килим хартия и вечер до късно пишеше нещо, а ние с Юу поднасяхме трепкащата свещ към натежалите му очи.

Суеко, и ти сигурно си си играла с листата на едно растение, наречено живовляк? Ние ги нанизвахме на конец и се правехме, че тъчем. И Юу като малка също много обичаше тази игра.

Четиридесет и втора глава

Имената на къщите

Както навсякъде в провинцията, и в нашето село всяка къща си имаше име. Дайкокуя, Таварая, Яватая, Идзумия или пък например Оогия. Някой би си

³⁷ Най-голямата сграда във всеки град, в който има пощенска станция. Обикновено е хан или страноприемница, в който отседат правителствените чиновници в края на периода Едо.

³⁸ Едри земевладелци и мощни феодали в периода 10-17 век.

помислил, че се нарича Сасая³⁹, защото къщата е обрасла с бамбукова трева, а Оогия идва от ооги., тъй като краищата на къщата се разширяват като ветрило. Но в случая със Сасая не означава „къща от бамбукова трева”, нито пък Оогия не означава „къща на ветрилата”. Имената на къщите могат да се считат като жаргонни названия

Четиридесет и трета глава

Поклонение на гробището

Тесният път към гробището минаваше през задната страна на селото покрай къщите и хората от селото, особено жените, често го минаваха по него. Като излезеш през задната вратичка на нашата къща и свиеш зад бамбуковия храсталак, излизаш на този тесен заден път. Баба ви често ме водеше оттам до гробището.

По пътя към гробищата минаваха само хора от селото. Пътят беше неизвестен за преминаващите през селото пътници. Беше тих и приятен и от него си виждаха работниците по оризищата.

Гробището на нашия род се намираше по средата на левия хълм на път към храма Ейшо. Дори съм повтарял с червено монашеските имена⁴⁰ изписани на гробовете, а баба ви ми обясняваше чий е този или онзи гроб. Такива монашески имена с червени йероглифи имаше по гробовете на покойниците като съпруга на прабаба ви, който беше починал.

Баба ви старателно почистваше наредените каменни олтари по обраслия със стар мъх гроб, миеше ги с вода и поднасяше цветя, казвайки:

- Добър ден, мили предци!- на мястото, където баба ви оставяше изправена бамбуковата метла имаше големи кедрови дървета и измежду тях се виждаше село Магоме.

Предците погребани в гробището го наричаха гробището „Ейшо индон”. Името съвпаднаше с това на храма Ейшо. Това са предците, които са построили храма,

³⁹ На японски *sasa* означава бамбукова трева, а суфиксът *я* е със значението на къща. Аналогично при Оогия ооги означава ветрило плюс същия суфикс.

⁴⁰ Тези имена са поставяни на всички покойници, за да могат душите им да отидат в т.нар. „чиста земя” или будисткия рай.

веднага щом са създали селото. Там не бяха погребани само предците на нашия род, но и от цялото село.

Колко чудно е, че селото, което са създали предците ни, и храмът, който са построили, са се запазили чак за нашето поколение. Колко впечатляващо е, че предците са създали село в тази планина именно с мисъл за нас бъдещите поколения!

Четиридесет и четвърта глава

Ларвите на пчелите

Изглежда, че земната пчела много обича миризмата на пръст и прави рояците си под земята. Едно от местата, на които прави входа на гнездото си прави е близо до пътя. В планински район като Кисо правят гнезда най-различни видове пчели – медоносна пчела, жълт стършел, земна пчела, дива пчела, гигантска пчела, но най-големи рояци имат дивата и земната пчела. Дивата пчела прави големите си гнезда на места като стрехите на керпичените стени, но гнездото на земната пчела е толкова здраво, че по нищо не им отстъпва, и понякога е на три-четири етажа, подпрян на лакирана пръчка. Макар и гнездото им да е голямо, земните пчели майки са дребни, повече от наполовина по-малки от дивите пчели. Но колко ли общи усилия са вложили тези малки архитекти, за да построят три, дори четириетажни гнезда с много стаи на всеки етаж!

Сигурно ще се изненадате, като чуете, че в нашето село Мариновихме ларвите на пчелите и ги ядохме с удоволствие като деликатес. Макар и да казвам ларви, в Кисо най-обичахме ларви от гнездата на земната пчела. Пчелите майки не ги ядохме, но от онова гнездото понякога излизаха току-що излюпените им ларви. Тях ги ядохме. Сигурно сте забелязали как пчелите наоколо кацат по тичинките на цветята в двора. А освен това сте обърнали внимание колко е хубаво голямото гнездо с жълт капак. Пчелите са много спретнати. Като свикнете да ядете „ларви на пчели” от Кисо и запомните вкуса на поръсения с тях топъл ориз, скоро ще казвате:
- Тате, толкова е вкусно.

Един ден чичо ви Томо хвана една жаба в старото езерце близо до дървената барака. За да намерят по-лесно гнездото на земните пчели, от нашето село ги примамваха с жабешко месо. Тъй като това беше добре известно на Томо, той набучи на върха на една тънка пръчка със жабешко месо, застана на видно място за връщащите се в гнездото пчели и закачи малко парче хартия. Точно както при риболов Томо зачака да дойдат пчелите. Пчелите, които бяха дошли да ядат започнаха да се връщат в рояка, но благодарение на парченцата хартия по късовете жабешко месо се разбираше мястото, където е гнездото им. По този начин заедно със съседските деца Томо намери гнездото на един рояк земни пчели. Чувал съм, че за да развалят кошери на земни пчели, хората хвърлят барут на входа и изхода и докато пчелите майки още не са се освестили, взимат плячката. Даже съм чувал, че някои взимат цялото гнездо и бягат. Но пък съм чувал и за хора, ужилени от възкръсналите пчели. В такива случаи работа прилича на лов за зверове с пушка на рамо.

Четиридесет и пета глава

Неузрялата райска ябълка

- Вече си се зачервила толкова много – каза една от зелените райски ябълки на една от червените. Зелената и червената райска ябълка се бяха родили на клоните на две дървета в градината на един селянин. Райските ябълки на едното дърво вече бяха узрели, а на другото все още бяха зелени.

В опит да утеши зелената райска ябълка, червената каза:

- Ей, не се предавай. И ти вече си почервеняла като мен- при което зелената райска ябълка се полюшна и унило каза:

- Онази маймуна в приказката е замервала рака с точно такива неузрели райски ябълки като мен, а самата тя е яла узрели червени плодове като тебе⁴¹.

⁴¹ Алюзия с японската приказка Сарукани гассен („Враждата между маймуната и рака”), в която един рак намира едно оризово онигири и една маймуна му го взима и му дава само едно семе от райска ябълка в замяна. Ракът посява семето и то става голяма дърво и ражда много плодове. Ракът моли в маймуната да му откъсне узрели райски ябълки, защото той не може да се качи на дървото, но маймуната се качва и започва да го замеря с неузрели райски ябълки и го ранява лошо. Ракът

Селянинът дойде в градината и събра червените райски ябълки в голяма кошница. Само на един висок клон беше останала една червена райска ябълка. Тя гледаше горделиво съседното дърво, на което нямаше нито една зачервила се ябълка, и попита зелената райска ябълка:

- Защо така се бавиш?

При тези думи зелената райска ябълка отново промълви тъжно:

- Казвам ти, киселите райски ябълки си остават винаги кисели. Дори на сецубун⁴² идва един селянин с прът и рече на дървото: „Ще родиш плодове или няма да родиш?“ А друг отговори вместо дървото: „Ще родя, ще родя.“ Чух, че колкото по ги удрят, райските ябълки стават по-сладки. Даже ми се струва, че малко селяни ме удряха моето дърво по време на сецубун.

Децата на селянина, които обичаха райски ябълки, дойдоха в градината и си откъснаха няколко от зелените. Отхапаха, намръщиха се и ги захвърлиха. После отидоха при другото дърво, на което беше останала последната узряла райска ябълка и я събориха с прът. Така на дървото не остана ни една червена райска ябълка. Неузрялата райска ябълка се почувства много самотна и съвсем клюмна.

В това време пак дойде в двора селянина и заоглежда. Този път обаче застана под зелената ябълка и й каза:

- Я, виж, вече не остана ни една сладка райска ябълка. Дойде и вашият ред. Колкото и кисели да сте, като ви попари сланата, ще станете сладки. Или пък като ви обелим и ви окачим под стряхата, пак ще станете сладки. Зелени ябълки, изчакайте още малко така. Почакай силата на времето.

Четиридесет и шеста глава

Водачът на птиците

разказва за лошата маймуна на една пчела, едно хаванче, кестена и те заедно отмъщават на маймуната.

⁴² Денят преди началото на всеки нов сезон. Буквално означава „отделяне на сезона“, но най-често се използва за преходът от зима към пролет. Празнува се на 3ти февруари, когато се извършват различни обредни символични действия за плодородие и здраве. Дърветата се удрят с прът, за да дадат хубав плод.

Когато стане пролет, над планината прелитат различни видове прелетни птици. Дроздове, сойки, врани, овесарки, синигери, големи синигери –неизброими по брой и вид. Една черешарка с червени крака и перушина на сини петна се смеси с другите птици и дойде да яде любимите си плодове от дива череша.

Изглежда, че района на Кисо е част от маршрута на прелетните птици, защото всяка сутрин от зори над планината прелитат страшно много ята от птици. Сред тях най-многобройни са ятата на дроздовете и сойките.

Всяко ято непременно си има водач. Той ги води в небето. Многобройните ята винаги си имат водач. Ако птицата водач обърка посоката и попадне в мрежите на къщичките за птици, птиците, които я следват, също се оплитат в мрежите.

- И така, готови ли сте? – попита ли птицата водач, означава, че се кани до полети и да поведе своите другари. И птиците си имат водачи.

Четиридесет и седма глава

Къщички за птици

Сега ще ви разкажа как с хората от селото ходехме да си играем в къщичките за птици на върха на планината.

Къщичките за птици са малки колибки, направени с цел да ловим птици. Построени са в планински местности. Покривите им са покрити с листа, за да не ги виждат птиците, когато прелитат над тях. А къщичките са оградени с два-три реда мрежа за птици, изплетена от тънък, здрав конец. На високите бамбукови колове, около които е увита мрежата, са закачени кошници. В тях са сложени малки птичета за примамка, които всеки път чуруликат с медени гласчета към летящите в небето ята от птици.

- Ехо, ехо. Дроздове!- тъй като птичето примамка се е упражнявало още от началото на пролетта, гласът му се разнася на високо в небето. Водачите на птиците, примамени от милия глас на птичето, се снишават, а след тях и другите

птици от ятото. В този момент долитащият шум от разперени ястребови криле и рязко летящият насреща им тъмен черен предмет стряскат снишилите се птици.

„О, ужас!”, и водачът на ятото се оплите в мрежата. И останалите птици се подвеждоха и се оплитоха в мрежата. Така птиците, заловени в къщичката, се хващат в мрежата. Но това, което ги стряска най-много е шумът от летящия насреща им черен, тънък предмет, който представлява закрепен на върха на бамбуков прът стар парцал или парче плат, хвърлен от човек, който стои в къщичката за птици. А долитащият шум от криле на ястреб е всъщност е звук, който човекът с пръта издава със заострена в краищата уста, подобен на „пиу-пиу”. За една сутрин в клетката за птици се хващаха между шейсет и седемдесет птици. По това време децата от селото вече носеха маймунските си елечета. Дъждът, плисваше изневиделица, преминава през гъстата гора и внезапно спираше.

Четиридесет и осма глава

Огнището

Когато дядо Шокичи събираше и носеше от планината гъби и кестени, вкъщи вече палехме огнището.

Дядо Шокичи печеше кестени на огнището и ние с Томо очаквахме с нетърпение да ни ги раздели. Една вечер когато изпече събраните до светилището на бог Инари големи кестени, и вкъщи се разнесе приятен аромат, наредените на полицата над огнището неузрели райски ябълки гледаха завистливо и рекоха:

- Дядо Шокичи, щом киселите кестени замирисаха тъй хубаво, след като ги изпече, защо не изпечеш и някои от нас?

Дядо извади пред очите ми дебелия железен дилаф от огнището и направи дупка в киселите райски ябълки. Опече ги в огнището точно както кестените. От дупките на заровените в горещата пепел райски ябълки излизаше с пукот пяна и скоро се опекоха.

- Опитайте и нас – подканиха ме ябълките и щом обелих изгорялата кора, се оказаха толкова вкусни, че излезе, че нанизаните за сушене под стряхата и попарените от сланата райски ябълки стават за ядене, ако ги опечеш на огнището.

Четиридесет и девета глава

Настъпващата в планината зима

В Токио има една детска игра, която се нарича некки⁴³, а в нашето село ѝ казвахме шокуно. В планината си има игри специално за децата от планинските села. По едно време шокуно беше много известна в цялото село.

По всеки синор на нивите и във всяко кътче от полето, където се съберат деца, започва да се игра тази игра.

Излизахме в задния двор, където тревата вече беше изсъхнала, и си търсехме малки пръчици, подходящи за шокуно, подкастрияхме ги до нужната дължина, подострияхме върха им, за да можем да ги забием в земята, а понякога макар че резултатът от играта беше ясен, си играехме, като острияхме отново тези, които са оцапани с пръст и са се изтъпили. Докато се занимавахме с такива детски работи, дядо ви нарамваше дървен самар⁴⁴, от тези които се правеха в Кисо, препасваше на кръста си една брадвичка и отиваше да сече клони в гората.

Зимата в планината настъпваше както за дядо Шокичи, който се подготвяше за нея, така и за нас – децата, погълнати от играта на шокуно.

До полето с черници зад къщата ни, където се виждат черни сухи клони и черни дървета, дядо Шокичи гореше падналите листа, които всяка сутрин събираше. Радвах се на огъня и очаквах с нетърпение идването на зима.

Петдесета глава

Печеният ориз в Кисо

Така нареченият печен ориз в Кисо има аромат на мек зелен ориз.

⁴³ Игра, при която дървено колче или железен пирон се забива в земята. Участниците забиват колчето един по един. Който пръв събори с удар колчето, побеждава. Обикновено се е играела след жетвата на оризищата или в снега и се свързва с настъпването на зимата.

⁴⁴ Представлява две почти успоредни летви, които са свързани с три къси летви помежду си, а отдолу перпендикулярно на успоредните са заковани още две по-къси летви. Носи се на гръб със сламени презрамки върху успоредните летви и служи за пренасяне на дърва и т.н.

-Учителю, харесва ли ти?- попита Юу дядо ви, тъй като от тяхната къща често му носеха ориз. Дядо ви много обичаше да чете, докато яде печения ориз.

В дома на Юу всяка година правеха домашен алкохол, варяха ориз в големия казан пред килера за саке. Наричаха го „умуши”, слагаха го в голяма кутия и донасяха и къщи. Това умуши беше едно от любимите в детството ми неща.

Петдесет и първа глава

Камъкът на покрива и воденицата

Камъкът върху покрива казвахме на камъка върху дървения покрив на една малка воденица извън селото. Този камък ден след ден наблюдаваше как се върти воденицата от покрива, където беше лежеше.

- Ама ти по цял ден се въртиш! – каза веднъж камъка.

- А пък ти по цял ден стоиш – отговори му воденицата. Докато говореше, воденицата не стоеше на една място, а непрестанно се въртеше.

Настанаха ветровити и снежни дни и малката воденица беше затрупана. А камъкът вече не само че седеше по цял ден, а духан от вятъра, едва не се търколи и не падна. Затрупана от снега, воденицата не само спря да се движи, а колелото ѝ съвсем престана да се върти.

След като зимата премина, камъкът на покрива и воденицата пак се срещнаха.

Вече нито камъкът казваше: „Ти всеки по цял ден се въртиш.”, нито пък воденицата му отговаряше: „А ти пък по цял ден стоиш.”

Петдесет и втора глава

Котацу⁴⁵

Това е топлото котацу, което се появява в най-различни истории. Както птиците кацат на дървото, така и децата отиват да стоплят измръзналото си тяло при котацу, което отразява лицата на домашните.

⁴⁵ Ниска дървена маса, покрита с одеало, под която или в която има вградена печка. В миналото печката е била с въглища, а в наши дни е електрическа.

Петдесет и трета глава

Воденичният камък, който обичаше да пее

Никой не обича песните толкова много, колкото воденичният камък. И няма друг, който да обича да спи, колкото него. В зимните дълги вечери се вслушайте в песента на мелещото се брашно. Воденичният камък така се потапя в песента, че колкото и да мели не се уморява. Търкаля се с песен, тъй като е в добро настроение. И му се иска да пее още и още.

Опитайте се обаче да го помръднете с ръка. Обичащият да си поспива воденичен камък веднага застива на място. И заспива. Вкъщи с воденичният камък мелехме зелен боб. Стривахме го на жълто брашно и приготвихме домашен специалитет. Воденичните камъни от планинските селца обичат да работят вечер край огнището. Те са ни добри приятели и обичат да работят, дори и когато ръцете, които ги движат, са изсъхнали или напукани от студа.

Петдесет и четвърта глава

Подаръкът на зимата

В училище имаше ученици, които идваха от селото на върха на прохода. За разлика от учениците, които идват от по-близко място, изморително е за децата от върха на прохода да всеки ден да идват на училище. Но децата много обичаха пътя от вкъщи до училище, и в дъжд, и в пек идваха.

В един студен ден учениците срещнаха по пътя една непозната баба.

- Добър ден, ученици. – заговори ги бабата. Спря се и продължи:

- И днес ли отивате на училище? Ходите редовно, макар че е студено. Ако продължите да ходите толкова редовно всеки ден, аз ще ви дам награда.

Непознатата баба беше изключително мила и с ръцете си стопли премръзналите ръце на учениците.

- Явно не ви е студено, макар че ръцете ви са толкова студени. Но явно тъй като идвате от далече, сте се стоплили. Вижте, и бузите ви са зачервени. – каза бабата.

Учениците огледаха добре бабата, тъй като беше непозната, в дясната си ръка държеше тънка тояга от планината, а в лявата носеше кошница. Кошницата беше пълна със синеещи се пъпки от чобанка. Бабата изглеждаше като фея излязла от приказка.

- Коя си ти? – щом я попитаха учениците, бабата с усмивка им показа цветовете от чобанка в кошницата:

- Аз съм зимата – отговори им тя. И им каза следното:

- Щом се приберете вкъщи, ги покажете на майка си и бащата си. Червените ви бузки също са подарък от мен.

Петдесет и пета глава

Пътуване

Докато навърша девет години живях при баба ви и дядо ви, но през есента на деветата ми година по желание на дядо ви, отидох в Токио да уча. Отидохме аз и чичо ви Томо придружени от чичо ви.

- Двамата ще ходите в Токио да учите – ми каза чичо ви, а аз изгарях от нетърпение да тръгнем за Токио. С три години по-големият ми брат Томо по това време беше поне на дванадесет години.

Сега си давам сметка колко се е притеснявала баба ви да изпрати двамата си малки синове в Токио, тъй като тогава бях с две години по-малък от Суеко.

Това беше първото ми пътуване в Токио. Приготвих си багажа – една малка чанта с играчки. Баба ви ми ги купи, когато дойде един търговец на играчки от град Накацугава в провинция Мино.

- Когато отиваш в Токио, ще ти напълня чантата със бонбони – рече ми баба ви. А аз бях толкова малък, че очаквах с нетърпение да тръгна за Токио с чанта пълна с бонбони.

Петдесет и шеста глава

Подаръци от мама и татко

Като подарък за раздяла майка ми подари хаори⁴⁶ и пояс преди да тръгна за Токио. „Трак – трак, трак- трак”, седнала на стана в преддверието, мама усърдно течеше детски пояс и жълт плат с дължина 25 метра.

„Трак-трак, трак”, мама ми тъчеше подарък, а моето първо пътуване в живота приближаваше.

Баща ми ми подари една от книжките си. Той обичаше да чете книга, докато яде любимия си печен ориз и ми подари седем книжки за деца и ми каза да си ги чета от време на време, докато съм Токио. Опакова ги във хартия и ми ги надписа върху хартията.

- Много да ги пазиш. Като отидеш в Токио, да ги прибереш в шкафчето си за книги.- ми заръча татко. Това беше татковият подарък.

Петдесет и седма глава

Бръснарницата на чичо ви

Точно преди аз и чичо ви Томо да отидем да учим в Токио, и двамата все още бяхме с дълги коси както е обикновено в нашия край. Всички вкъщи казаха, че Томо вече е на дванадесет години и ако отиде в Токио с такава коса, ще му се смеят. Затова Томо трябваше да си подстриже косата първи номер. Но в селото нямаше бръснарница. Затова чичо ви заведе Томо в задния двор под пауловнията и сам се зае да го подстригва.

Стана много интересна бръснарница. За бръснарски стол използвахме едно малко столче от вкъщи, а за покривало на гърдите една голяма кърпа. За подстригване чичо ви използваше ножиците за шиене на баба ви. Чичо ви искаше да стане кмет на село Мисака, когато беше млад, а бръснарството му беше хоби и затова за него беше трудна задача да подстригва красиво и така накълца косата на Томо, че стана на къси и дълги кичури.

Кокошките се зачудиха какво става и хвъркнаха към навелия глава под пауловнията Томо и закудкудякаха край него. Май се сбoguваха с дългогодишния си приятел преди да замине за Токио.

⁴⁶ Японска къса лятна дреха.

Петдесет и осма глава

Сбогуване

В нашето село, когато се случи нещо в някоя къща, винаги си ходехме взаимно на гости. Тъй като приближаваше деня, когато трябваше да заминаваме за Токио, ни поканих на гости в къщата на Юу. Бяха поканени и чичо ви и чичо ви Томо, и ни нагостиха с „охан” - ориз, залят с пилешки бульон.

Ходех и у Хина да си играя. Само при мисълта, че вече няма да мога да си играя в къщата на Хина, която ме е гушкала и носила на гърба си от съвсем малък, пак ми се прииска да отида да играя у тях, а не да се сбогувам с нея. Вече ви разказах за бащата на Хина Кадзуе, известен като най-мръсният бръснар и изобщо човек в селото. Хората в селото ме дразнеха, защото денем той се грижеше за мен, и ако разберат, че ще ходя, пак ще започнат да ми се подиграват. Затова излязох тайно и тръгнах по пътя към гробището покрай оризищата, за да не срещам познати хора.

Къщата на Кадзуе се намиреше в подножието на хълма. Беше дори по-надолу от къщата на моя приятел от училище Кинтаро от Оогия. Кадзуе много се радваше, когато отивах да си играя при него и ми приготвяше ориз със зеленчуци в тигана на огнището. След това приготвяше супа от патладжани и ме гощаваше преди да си тръгна. На посланата пред огнището сламена рогозка Кадзуе приготвяше супа от патладжани, без да ги бели. Само ги нарязваше на колелца. Но сега си давам сметка, че нито преди това, нито след това не съм опитвал толкова вкусна супа.

Петдесет и девета глава

Довиждане

Настъпи денят, когато трябваше да заминем. Предния ден прабаба ви ни извика с Томо до огнището и ни пита разни неща. Добре си спомням, че видях как навелата се над ниската маса/дзен вече възрастната ви прабаба отрони сълзи на раздяла. Но тя е много сдържан човек и в деня, когато заминах не отрони и сълза.

По пътя, когато заминавахме за Токио с чичо ви, ни придружи Кичи, едно момче. Той беше син на съседите от „Дайкокуя” и се падаше по-голям брат на Юу и Тецу. За разлика от нас той отиваше в Токио, за да си лекува очите. Тъй като тогава бях просто едно деветгодишно момче, не можех да нося сламени сандали. Затова дядо ви ми намери едни малки конопени сандали и ми ги завърза отзад на петите.

Обут с новите сандали, отидох да видя кокошките, които си играеха пред кухнята. Досега те винаги ме гощаваша с яйца и сега плачеха жално: „ Ко-ко-ко-ко”. Там беше и старата ми познайница пауловнията. Макар че беше още дете, беше доста висока:

- Вече ще заминаваш за Токио? Аз ще раста и ще те чакам. Виж, ей-там е черницата, която те гощаваше с черници. И райската ябълка, по която се катереше.

А между каменните зидове до хамбара в момента спеше старата змия, която пази хамбара.

- Всички сме твои приятели. Не ни забравяй - ми рече тя.

Обут с новите си дзори, отидох и до крушата до портата пред къщата.

- Я, какви хубави сандали са ти купили! Дори имат и връзки. Като се върнеш вече пораснал, пак ще ти давам големи круши. – рече ми крушата.

Чичо ви ни взе и ни заведе да се сбогуваме с нашите добри съседи. Когато се отбихме в „Дайкокуя”, съседките излязоха навън да ни изпратят и така стана и в „Таварая”. Отбихме се „Яватая”, „Идзумия”, „Марумея” и в доста други къщи, за да се сбогува чичо ви с познатите си и тръгнахме нагоре по склона, по който се виеше селският път. Щом излязохме от село Магоме, на върха на прохода видяхме обработена нива. Там един селянин заговори чичо ви. Оттам се виждаха много добре долината и отсрещната гора, из които съм бродил. От другата страна сред планинските върхове се издигаше високо любимата планина на дядо ви Ена. Довиждане, мамо и татко. Довиждане Магоме. Довиждане Ена.

Шестдесета глава

Поздравът на коня от село Тоге

До село Магоме на границата с едно блато се намираше едно малко селце наречено Тогге. То заедно с Магоме и Юбунезава образуваха село Мисака.

Беше съвсем малко и само на една къща беше окачена табела, която гласеше: „Място за почивка – куриковамеш⁴⁷, местен специалитет”. Там живееха само селяни, които обработваха оризищата по върха на прохода. Чичо ви се отби и тук в една къща и вързаният на колоната на входа кон погледна към нас и ни заговори: -Всички ли отивате в Токио?- Това беше онзи кон, който е минавал край къщата ни с товар на гърба.

Следвайки стъпките на чичо ви, започнах първото си пътуване. Вървах по пътя наречен „Кисо”, а други му казваха главен път „Кисо”.

Шестдесет и първа глава

Първо пътуване

- Ехо, връзката на сандала ти се е развързала. - провикна се една цъфнала тинтява край пътя. Тинтява е малко растение подобно на камбанката и съм забелязал, че цъфти край планинските пътеки.

Щом понечих да завържа връзките на сандалите си пред цветето, чичо ви дойде при мен, наведе се и ми помогна. Тъй като бях на път за първи път, връзките ми често се развързаха, докато вървахме по 8-километровата камениста пътека между Магоме и съседното село Цумаго. Тогава чичо ви винаги спираше и ми помагаше да си завържа връзките.

Шестдесет и втора глава

Река Кисо

⁴⁷ Ястие от печен ориз с кестени, червен боб, поръсено отгоре със сусам. Характерно ястие за района Кисо.

В съседното село Цумаго е родната къща на баба ви. В Цумаго все още жизнен с радост излезе да ни посрещне дядо. Първият ден пренощувахме в Цумаго, а на следващата сутрин с чичо ви отново тръгнахме на път.

Щом стигнахме до моста Адзума, прелетя една стърчиопашка. Тя прелетя над онази скалите и ме заговори:

- В Цумаго си имаме голяма река.

За първи път виждах такава река. Синята кална вода се завихряше на спирали и течеше между големите скали.

- Това ли е река Кисо? – попитах аз, а стърчиопашката размаха опашка.

- Не, това е реката, която извира от вътрешността на планината Арараги. Влива се в река Кисо.- разказа ми тя.

Реката под моста Адзума ми изглеждаше голяма, но река Кисо беше по-голяма и от нея.

Шестдесет и трета глава

Място за почивка

През какви ли не гъсти гори и дълбоки долини не минахме. Следвайки река Кисо, която течеше в долината, вървахме през гората. Минавал съм и през места, които дори и денем са тъмни, заради гъсто растящите кипариси и кленове. А колко се радвах, когато минавахме през селата Митомено и Сухара, тъй като за първи път ги виждах. За първи път виждах черната скала, която беше надвиснала над пътя извън селото, спускащ се от високата планина.

Тъй като отивахме в Токио, когато все още нямаше железници, нямаше друг начин освен да вървим по пътя Кисо. Вече вървахме без посока, когато си мислех, че съм преминал през долината, видяхме че в долината отсреща се издига пушек от дървените покриви. На мястото, от където се издигаше пушека, имаше чайна, където пътниците могат поседнат и отдъхнат.

На една бяла табела с дебели черни йероглифи беше изписано „Място за отдых” и сякаш ни приканваше да отидем да си починем. В такива чаени павилиони винаги под стрехите има са окачени много цветни парчета плат с надпис „Онтакеко”.

Много приятно място за почивка. В тази чайна извадих от малката торбичка бонбоните от баба ви. Близко до чайната течеше студена питейна вода. Тя ми позволи да пия от нея колкото искам.

Шестдесет и четвърта глава

Гостилницата за соба в Недзаме

В Недзаме имаше много известна гостилница за соба. Чичо ви ни обясни, че тъй като е точно на пътя Кисо, няма човек, който да не я знае. Тази гостилница приличаше по-скоро на обикновена къща. Повечето пътници бяха насядали и може да ви се стори странно, но си поръчваха соба допълнително. Чичо ви ни черпи със препълнени като планина порции соба и ни позволи да отпуснем уморените си крака.

Шестдесет и пета глава

Въдицата на Урашима Таро ⁴⁸

В Недзаме се намираше въдицата на Урашима Таро. Чичо ви също ми е казвал за нея и за скалата, от която Урашима Таро е ловил риба. Тук е и езерото, в което Урашима Таро се е огледал, след като се върнал от Двореца на дракона. Виждате, че още от едно време хората в Кисо са обичали приказки. Още от стари времена са запазени и се предават приказки за скали, езера, въдици.

Шестдесет и шеста глава

⁴⁸ Според легендата Урашима Таро е рибар, който спасил живота на една костенурка. Костенурката всъщност била принцеса на име Отохиме, дъщеря на императора на морето. В знак на благодарност тя го поканила на морското дъно и Урашима Таро прекарал там три години. Но накрая му домъчняло за майка му и той поискал да се върне. Принцесата му дала една кутийка като подарък и му поръчала в никакъв случай да не я отваря. Когато се върнал в родното си село, вече били изминали 300 години и не бил останал ни един негов познат, а майка му отдавна била починала. В мъката си Урашима Таро отворил кутийката и изведнъж се превърнал в белобрад, прегъбен старец. В кутийката била затворена старостта му.

Маймуната на моста Какехаши

- Ей, какво носиш на гърба си?- запита ме маймуната, която живееше в чайната на моста Какебаши, тъй като носех на гърба си малката си чанта, увита във фуурошики⁴⁹. Аз ѝ обясних:

- Маймунке, това ми е подарък от мама. Тя ми даде тези бонбони и ми каза да си хапвам, когато се изморя. Запътил съм се към Токио да уча, но докато стигна дотук, бонбоните доста намаляха.

Маймуната живееше под една голяма скала. От това място високо в планината се разкриваше много хубава гледка, а под моста се виждаше как тече река Кисо. Изглежда всички пътници се отбиваха да си починат в чайната и маймуната беше свикнала с хора.

Щом ѝ казах, че отивам в Токио, маймуната завистливо ми каза:

- Дай ми и на мен поне един бонбон. Как ми се иска да дойда с вас. Но както виждаш, аз съм пазач на моста и макар че искам да дойда с вас, не мога да мърдам оттук. За да има какво да разказвате за тази планина, отидете да видите прочутия стар камък. Когато стигнете в Токио, разкажете, че на този камък е изсечено хайку. Кажете, че едно време го е написал Великия Башо.

Чичо ви, Кичи, чичо ви Томо и аз дойдохме при маймуната и зачетохме черните йероглифи, изсечени върху каменната плоча под скалата. Там пишеше:

„Мост Какехаши - животът на човек виси на бръшлян.“⁵⁰

Шестдесет и седма глава

⁴⁹ Правоъгълна кърпа от плат, която се използва за опаковане на различни вещи.

⁵⁰ Есенно хайку на Башо, смисълът, на което е че човешкият живот е нищожен, затова не трябва да сме горделиви. Малкият мост между Уемацу и Кисо Фукушима се държи на бръшлян, който ако се скъса, човек ще се удави в реката – считало се е за едно от труднопроходимите места по пътя Кисогайто. Отразява будистките идеи за преходността на човека и нуждата да изживяваме пълноценно всеки миг, докато сме на тази земя, обичайки хората и природата. Думата бръшлян подсказва, че става дума за есенно хайку. Оригиналнен текст: 棧や命をからむ蔦葛 (かけはしやいのちをからむつたかづら/ Kakehashi ya inochi o karamu tsutakazura)

Отвъд планината

С чичо ви преминахме прохода Мисаяма. И аз съм израснал в село като Магоме. Свикнал съм да ходя по планинските пътеки. И все пак проходът Мисаяма представляваше доста стръмен планински склон. Дори и възрастен би се изморил, докато го изкачва. Питам се защо чичо ви ни води по този път и защо не идем до някое място, където има конски каруци. Кисо се намира в една дълбока долина, заобиколена отвсякъде от планини и се налагаше да прекосим поне един проход. Но аз бях още малък и не можех да вървя бързо като чичо ви Томо и Кичи.

- Побързай, защото ще извадя бонбоните. – ми каза чичо ви, но краката ми не искаха да помръднат.

Окуражен от думите на чичо ви, пак се заизкачвах по каменистия склон, но вече взе да се смрачава. Чичо ви се притесни и завърза една кърпа за пояса ми и взе да ме дърпа.

Шестдесет и осма глава

Минералният извор в Куцукаке

Още помня как преминахме прохода Мисаяма. Никога няма да забравя как се зарадвах, когато съзрях проблясващите светлинки в полите на планината в здрача. Това бяха светлините на минералния извор в Куцукаке.

Шестдесет и девета глава

Пощенска кола

Пристигнахме в Куцукаке, а оттам имаше пощенски коли, които минаваха по пътя Накасен.

И аз, чичо ви, Кичи и чичо ви Томо се качихме на една кола за Токио и пътувахме един ден и една нощ по пътя Накасен. Когато минахме през един град, за първи път в живота си видях как пожарникарите се качват по една стълба. Горе на високата стълба пожарникарите движеха ръце и крака. Аз ги наблюдавах от покрива на

колата. От чичо ви разбрах, че градът се казва Мацуида и е в провинция Джошу⁵¹. Возихме се още доста дълго преди да стигнем брега на една река. Тъй като мостът над реката беше паднал, всички слязохме от колата и пресякохме реката през плитчините.

Прекосих реката, яздейки на гърба на един кон. Чух, че реката се казва Карасу. Бях толкова малък. С нас в колата за Токио пътуваше една леличка. Тази непознатата жена понякога вадеше от чантата си сладки и ме черпеше. Пътувахме ли, пътувахме, но Токио все си оставаше далеч, накрая така се уморих, че се сгуших върху коленете на леличката и заспах.

Седемдесета глава

Думи за край

Така напуснах родния си край още много малък. Когато след години се връщах в Кисо, всеки път намирах планината много променена. Но вкуса на млякото, което съм пил като дете в родното ми село, е още в устата ми. Таро, Джиро, щом пораснете, непременно да отидете в моето родно село.

След „Роден край“

Написах тази книга като продължение на предната „На децата“. В предишната книга включих не само разкази за мои лични преживявания, а и разни истории, които научих във Франция като подарък от за вас оттам. Но „Роден край“ е разказ изцяло за личните ми преживявания. Щом я публикуват, мисля да изпратя една на Сабуро, който живее и учи при чичо си.

Когато реших да напиша тази книжка за деца, единствената история, която измислих сам е описана в главата „Братя“. Нея възнамерявам да добавя после.

Ето и нейното съдържание.

⁵¹ Старото име на префектура Гунма в северозападна Япония.

Имало двама братя, които спорели кое е по-добре – да се събудиш рано, но да се излежаваш до късно или да се събудиш късно, но да не се излежаваш, а да станеш веднага.

При тях дошъл дядо им и ги попитал:

- За какво толкова се карате?

По-големият казал:

- Дядо, аз се събудих рано, но се излежавах до късно. А брат ми се събуди късно, но стана преди мен. И сега спорим кой е постъпил по-добре?

- Макар и да се събуждам късно, мисля, че е по-добре да стана веднага, а не да се излеждавам като батко - рекъл по-малкият.

А по-големият отвърнал:

- Само се хвалиш. Когато се събудя, ти винаги още спиш дълбоко. Чувам как кукуригат петлите на двора и разбирам, че вече се съмва.

- Колкото и да се фукаш, да се излежава човек като теб е толкова лошо, колкото и да се събуди късно. – отвърнал по-малкият.

Слушайки спора на двете братчета, дядото се разсмял и им рекъл:

- Глупачета такива! Докато се карате, слънцето вече изгря.

КРАЙ

Бележки

Има се предвид осиновеният син на най-голямата сестра на Шимазаки Тосон Такасе Соно, която се омъжва в град Кисо Фукушима.

²Въпросните пет вида иглолистни дървета са забранени за изсичане още през периода Едо (1600-1868), тъй като горите в района на Кисо са използвани като източник на строителен материал и са били застрашени от изчезване.

³Хиноки – японски кипарис

⁴Незу – мишово дърво

⁵Савара – вид японски кипарис от рода на хиноки.

⁶Маки- японски кедър

⁷Асухи- вечно зелено иглолистно дърво/конифер.

⁸ Видът обединява широколистни, листопадни растения, от храсти до дървета достигащи 35 метра. Вирее в Южна Европа, Югозападна и Източна Азия.

⁹Високопланински район в югозападната част на префектура Нагано в Централна Япония.

¹⁰Японски традиционни оризови сладки от тесто от варен ориз. Приготвят се за Нова година и други сезонни празници. Процесът по приготвянето им е част от новогодишния празник и атмосфера. Добре свареният ориз се чука с дървен чук в дървено хаванче, докато стане на лепкаво тесто, от което се оформят сладките в различни форми.

¹¹В миналото хората не винаги са яздели самостоятелно конете, а са пътували в бамбукови кошове, закрепени от двете страни на коня.

¹² Самотна нощна птица с бърз и безшумен полет, която лови насекоми във въздуха, но понякога се храни на земята, разнообразявайки диетата си с червеи, охлюви, дребни жабчета и др. Съществува поверие, че през нощта пие млякото на козите, от където идва и името му.

¹³Наричани още призрачни или измамни огънове. Според легендите лисиците ги бълват от устата си. В японския фолклор лисиците са считани за много интелигентни същества, притежаващи магическата способност да се превръщат в хора. В повечето фолклорни предания са изобразявани като измамници, но в други са верни пазачи, приятели и съпруги, както е в 28-ма глава.

¹⁴Сламено въже, считано за свещено, което огражда шинтоистките храмове като знак за забрана на нечистите хора да влизат в тях. На Нова година се окачва по вратите като украса.

¹⁵Шинтоистки бог с пълно име Санбокоджин. Освен че е бог на пешта, се смята и за покровител на будистките монаси; изобразяван е като бик.

¹⁶Представяват бели оризови сладки с формата на пашкули, които се завързват на бамбукови клонки.

¹⁷Будистко божество на милосърдието, изобразявано като конска глава. В миналото негови каменни статуи са поставяни край пътищата като пазители на превозващите товари и хора коне. Вероятно до родното място на автора е имало много статуи на това божество, тъй като се е намирало край пътя Кисо.

¹⁸Китайско божество, считано за покровител на пътищата. Изображенията му представляват ниски, кръгли камъни, понякога с образите на мъж и жена.

¹⁹Японско растение подобно на елдата, от което се прави брашно. Макароните от соба са изключително популярни в Япония.

²⁰Паста от соя, която се използва най-често за приготвянето на супа.

²¹Шинтоисткият бог на плодородието, земеделието, ориза, лисиците и промишлеността, на което са посветени повече от една трета от шинтоистките светилища в Япония.

²² Първата строфа от японска традиционна поема.

²³Става въпрос за конкретно хайку на Башо, посветено на мухите в Кисо, което в оригинал е следното 憂き人の旅にも習へ木曾の蠅 (うきひとのたびにもならへきそのはへ) - По стъпките на странстващите монаси, мухите от Кисо са мои спътници – бел.прев. „Учи се /от тъжните пътници/- мухи от Кисо.”

²⁴Храмът Онтаке се намира в подножието на планината Онтаке, свещена за последователите на шинтоистките течения Шугендо (комбинация от шинтоистки вярвания и будистки практики) и Митакекьо. В началото на всяко лято те идват от всички краища на страната, за да се изкачват и да изпълнят поклонническите си ритуали, докато местните земеделци извършват поклонението си рано напролет, тъй като се вярва, че богът на планината ще даде изобилна реколта на оризовите полета.

²⁵Мацуо Башо (1644-1694) – най-изтъкнатият поет от периода Едо (1600-1868). Известен като най-изящният поет на хайку, допринесъл много за неговото формиране.

²⁶Название на период в японската история, обхващащ годините 1868-1912 по името на управляващия тогава император. Започва с т.нар. „реставрация”, защото

императорът възвръща авторитета и властта си от досега управлявалите военни шогун и правителства.

²⁷Известен японски приказен герой, роден от праскова. В буквален превод името му означава „Момчето праскова“. Образът му е аналогичен с този на Малечко-Палечко от европейските приказки и е символ на смелост и находчивост.

²⁸Традиционна врата на шинтоистки храм. Обикновено е боядисана в червено-оранжев цвят и обозначава входа на храма.

²⁹Датата е по лунния календар и не отговаря на първи февруари по слънчевия календар.

³⁰Малка дъсчица, на която поклонниците записват молитвите и желанията си и я окачат в будистките и шинтоистките храмове.

³¹ Наименование на дървесна гъба, което в буквален превод означава хиляда (гъби) на едно място, защото от един корен изникват много гъби.

³²Празникът на звездите, празнуван в нощта на седмия ден от седмия месец по лунния календар. По произход китайски, в основата му стои легендата за тъчакката Орихиме и пастирът Хикобоши, аналогична на европейската легенда за нещастната любов на Алтаир и Вега.

³³Перуниките със заострените си като мечове листа са символ на мъжество и смелост.

³⁴Хан или страноприемница за правителствени чиновници в края на периода Едо.

³⁵Вид оризови сладки с мисо или соев сос.

³⁶Дървена правоъгълна бъчва, която се използва за къпане.

³⁷ Алюзия с японската приказка Сарукани гассен („Враждата между маймуната и рака“), в която един рак намира едно оризово онигири и една маймуна му го взима и му дава само едно семе от райска ябълка в замяна. Ракът посява семето и то става голяма дърво и ражда много плодове. Ракът моли в маймуната да му откъсне узрели райски ябълки, защото той не може да се качи на дървото, но маймуната се качва и започва да го замеря с незрели райски ябълки и го ранява лошо. Ракът разказва за лошата маймуна на една пчела, едно хаванче, кестена и те заедно отмъщават на маймуната.

³⁸ Едри земевладелци и мощни феодали в периода 10-17 век.

³⁹На японски *sasa* означава бамбукова трева, а суфиксът *я* е със значението на къща. Аналогично при Оогия ооги означава ветрило плюс същия суфикс.

⁴⁰ Денят преди началото на всеки нов сезон. Буквално означава „отделяне на сезона”, но най-често се използва за преходът от зима към пролет. Празнува се на 3ти февруари, когато се извършват различни обредни символични действия за плодородие и здраве. Дърветата се удрят с прът, за да дадат хубав плод.

⁴¹ Игра, при която дървен колче или железен пирон се забива в земята. Участниците забиват колчето на противника. Който пръв събори с удар колчето, побеждава. Обикновено се е играела след жетвата на оризищата и се свързва с настъпването на зимата.

⁴² Ниска дървена маса, покрита с одеало, под която или в която има вградена печка. В миналото печката е била с въглища, а в наши дни е електрическа.

⁴³ Японска къса лятна дреха.

⁴⁴ Ястие от печен ориз с кестени, червен боб, поръсено отгоре със сусам.

Характерно за района Кисо.

⁴⁵ Според легендата Урашима Таро е рибар, който спасил живота на една костенурка. Констенурката всъщност била принцеса на име Отохиме, дъщеря на императора на морето. В знак на благодарност тя го поканила на морското дъно и Урашима Таро прекарал там три години. Но накрая му домъчняло за майка му и той поискал да се върне. Принцесата му дала една кутийка като подарък и му поръчала в никакъв случай да не я отваря. Когато се върнал в родното си село, вече били изминали 300 години и не бил останал ни един негов познат, а майка му отдавна била починала. В мъката си Урашима Таро отворил кутийката и изведнъж се превърнал в белобрад, прегъбен старец. В кутийката била затворена старостта му.

⁴⁶Правоъгълна кърпа от плат, която се използва за опаковане на различни вещи.

⁴⁷ Есенно хайку на Башо, смисълът на което е че човешкият живот е нищожен, затова не трябва да сме горделиви. Малкият мост между Уемацу и Кисо Фукушима се държи на бръшлян, който ако се скъса, човек ще се удави в реката – считало се е за едно от труднопроходимите места по пътя Кисо. Отразява будистките идеи за преходността на човека и нуждата да изживяваме пълноценно всеки миг, докато

сме на тази земя, обичайки хората и природата. Думата бръшлян подсказва, че става дума за есенно хайку. Оригиналът текст: 棧や命をからむ蔦葛 (かけはし やいのちをからむつたかづら/ Kakehashi ya inochi o karamu tsutakazura)

⁴⁸ Старото име на префектура Гунма в северозападна Япония

СЪДЪРЖАНИЕ

1. ПРЕДГОВОР	
2. ПЪРВА ГЛАВА	КЪЩИЧКАТА НА ВРАБЧЕТО
3. ВТОРА ГЛАВА	СМЕСЕНА ГОРА ОТ ПЕТ ДЪРВЕСНИ
ВИДА	
4. ТРЕТА ГЛАВА	НОВА ГОДИНА ИДВА В ПЛАНИНАТА
5. ЧЕТВЪРТА ГЛАВА	ДЕТСТВОТО
6. ПЕТА ГЛАВА	ТОВАРЕН КОН
7. ШЕСТА ГЛАВА	ОГЪН НАВЪТРЕ В ПЛАНИНАТА
8. СЕДМА ГЛАВА	ИСТОРИЯТА С ВОДАТА
9. ОСМА ГЛАВА	ХВЪРЧИЛО
10. ДЕВЕТА ГЛАВА	МАЙМУНСКО ЕЛЕЧЕ
11. ДЕСЕТА ГЛАВА	ТАНЦУВАЩИЯТ СНЯГ
12. ЕДИНАДЕСЕТА ГЛАВА	ДЯДО ШОКИЧИ
13. ДВАНДЕСЕТА ГЛАВА	ЗА БИЛКИ
14. ТРИНАДЕСЕТА ГЛАВА	КОГАТО ИДВАТ ЛЯСТОВИЦИТЕ
15. ЧЕТИРИНАДЕСЕТА ГЛАВА	ХРАМЪТ ЕЙШО
16. ПЕТНАДЕСЕТА ГЛАВА	ДОМ, В КОЙТО СЕ ПРАВИ ЧАЙ
17. ШЕСТНАДЕСЕТА ГЛАВА	МОИТЕ ПРИЯТЕЛИ – КРУШИТЕ И РАЙСКИТЕ
ЯБЪЛКИ	
18. СЕДЕМНАДЕСЕТА ГЛАВА	ОЩЕ ЕДИН ПРИЯТЕЛ - ЧУДОВИЩЕТО
ПТИЦА	
19. ОСЕМНАДЕСЕТА ГЛАВА	ПЛОДОВЕТЕ НА ДИВАТА ЧЕРЕША
20. ДЕВЕТНАДЕСЕТА ГЛАВА	МУХИТЕ В КИСО

21. ДВАДЕСЕТА ГЛАВА	ЧЕРНАТА МУХА
22. ДВАДЕСЕТ И ПЪРВА ГЛАВА	КОНЕТЕ В КИСО
23. ДВАДЕСЕСТ И ВТОРА ГЛАВА	ПОКЛОНЕНИЕ В ХРАМА ОНТАКЕ
24. ДВАДЕСЕТ И ТРЕТА ГЛАВА	КАМЕННАТА СТАТУЯ НА БАШО
25. ДВАДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТА ГЛАВА	ЕКСТРАКТ ОТ СТО БИЛКИ
26. ДВАДЕСЕТ И ПЕТА ГЛАВА	ШАПКА ОТ КИПАРИС
27. ДВАДЕСЕТ И ШЕСТА ГЛАВА	ГОВОРЪТ В РОДНОТО МИ СЕЛО
28. ДВАДЕСЕТ И СЕДМА ГЛАВА	ФАМИЛНИТЕ ИМЕНА НА СЕЛЯНИТЕ
29. ДВАДЕСЕТ И ОСМА ГЛАВА	ИСТОРИЯТА НА ЛИСИЦАТА
30. ДВАДЕСЕТ И ДЕВЕТА ГЛАВА	ДОБЪР ДЕН, УЧЕНИЦИ!
31. ТРИДЕСЕТА ГЛАВА	ЧЕРНАТА ПЕПЕРУДА
32. ТРИДЕСЕТ И ПЪРВА ГЛАВА	ПОД КРУШАТА
33. ТРИДЕСЕТ И ВТОРА ГЛАВА	ИГРАЧКИ И В ПОЛЕТО, И В
РАВНИНАТА	
34. ТРИДЕСЕТ И ТРЕТА ГЛАВА	ПЪТУВАЩИЯТ ТЪРГОВЕЦ НА
БОНБОНИ	
35. ТРИДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТА ГЛАВА	КРИСТАЛНИЯТ ПОДАРЪК
36. ТРИДЕСЕТ И ПЕТА ГЛАВА	ПРИКЛЮЧЕНИЕТО НА ПЕТЕЛА
37. ТРИДЕСЕТ И ШЕСТА ГЛАВА	ПРАЗНИКЪТ ТАНАБАТА
38. ТРИДЕСЕСТ И СЕДМА ГЛАВА	БАДЕМИТЕ
39. ТРИДЕСЕТ И ОСМА ГЛАВА	НА РИБОЛОВ ЗА СОМОВЕ
40. ТРИДЕСЕТ И ДЕВЕТА ГЛАВА	КЛЮЧОВЕ НА МАМА
41. ЧЕТИРИДЕСЕТА ГЛАВА	ЛЮБИМИТЕ ОРИЗОВИ СЛАДКИ НА
ТАТКО	
42. ЧЕТИРИДЕСЕТ И ПЪРВА ГЛАВА	СЪСЕДИТЕ
43. ЧЕТИРИДЕСЕТ И ВТОРА ГЛАВА	ИМЕНАТА НА КЪЩИТЕ
44. ЧЕТИРИДЕСЕТ И ТРЕТА ГЛАВА	ПОКЛОНЕНИЕ НА ГРОБИЩАТА
45. ЧЕТИРИДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТА ГЛАВА	ЛАРВИТЕ НА ПЧЕЛИТЕ
46. ЧЕТИРИДЕСЕТ И ПЕТА ГЛАВА	НЕУЗРЯЛАТА РАЙСКА ЯБЪЛКА
47. ЧЕТИРИДЕСЕТ И ШЕСТА ГЛАВА	ВОДАЧЪТ НА ПТИЦИТЕ
48. ЧЕТИРИДЕСЕТ И СЕДМА ГЛАВА	КЪЩИЧКИ ЗА ПТИЦИ
49. ЧЕТИРИДЕСЕТ И ОСМА ГЛАВА	ОГНИЩЕТО
50. ЧЕТИРИДЕСЕТ И ДЕВЕТА ГЛАВА	НАСТЪПВАЩАТА В ПЛАНИНАТА
ЗИМА	

51. ПЕТДЕСЕТА ГЛАВА	ПЕЧЕНИЯТ ОРИЗ В КИСО
52. ПЕТДЕСЕТ И ПЪРВА ГЛАВА ВОДЕНИЦАТА	КАМЪКЪТ НА ПОКРИВА И
53. ПЕТДЕСЕТ И ВТОРА ГЛАВА	КОТАЦУ
54. ПЕТДЕСЕТ И ТРЕТА ГЛАВА ПЕЕ	ВОДЕНИЧНИЯТ КАМЪК, КОЙТО ОБИЧАШЕ ДА
55. ПЕТДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТА ГЛАВА	ПОДАРЪКЪТ НА МАМА И ТАТКО
56. ПЕТДЕСЕТ И ПЕТА ГЛАВА	ПЪТУВАНЕ
57. ПЕТДЕСЕТ И ШЕСТА ГЛАВА	ПОДАРЪКЪТ НА ЗИМАТА
58. ПЕТДЕСЕТ И СЕДМА ГЛАВА	БРЪСНАРНИЦАТА НА ЧИЧО ВИ
59. ПЕТДЕСЕТ И ОСМА ГЛАВА	СБОГУВАНЕ
60. ПЕТДЕСЕТ И ДЕВЕТА ГЛАВА	ДОВИЖДАНЕ
61. ШЕСТДЕСЕТА ГЛАВА	ПОЗДРАВЪТ НА КОНЯТ ОТ СЕЛО ТОГЕ
62. ШЕСТДЕСЕТ И ПЪРВА ГЛАВА	ПЪРВО ПЪТУВАНЕ
63. ШЕСТДЕСЕТ И ВТОРА ГЛАВА	РЕКА КИСО
64. ШЕСТДЕСЕТ И ТРЕТА ГЛАВА	МЯСТО ЗА ПОЧИВКА
65. ШЕСТДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТА ГЛАВА НАДЗАМЕ	ГОСТИЛНИЦАТА ЗА СОБА В
66. ШЕСТДЕСЕТ И ПЕТА ГЛАВА	ВЪДИЦАТА НА УРАШИМА ТАРО
67. ШЕСТДЕСЕТ И ШЕСТА ГЛАВА	МАЙМУНАТА НА МОСТА КАКЕХАШИ
68. ШЕСТДЕСЕТ И СЕДМА ГЛАВА	ОТВЪД ПЛАНИНАТА
69. ШЕСТДЕСЕТ И ОСМА ГЛАВА	МИНЕРАЛНИЯТ ИЗВОР В КУЦУКАКЕ
70. ШЕСТДЕСЕТ И ДЕВЕТА ГЛАВА	ПОЩЕНСКА КОЛА
71. СЕДЕМДЕСЕТА ГЛАВА	ДУМИ ЗА КРАЙ
72. СЛЕД „РОДЕН КРАЙ”	